

ELANUL

Nr. 152

OCTOMBRIE

2014

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Cercetări istorice în nord-vestul județului Vaslui

(1)

Dan RAVARU

Cercetările arheologice din arealul județului Vaslui care s-au desfășurat în ultimele decenii*, coroborate cu izvoarele scrise, dovedesc statornicie și continuitate în mai multe puncte, unde putem urmări prezența mai multor culturi în straturi succesive, urmate de locuiri feudale. Totuși, din cauze diferite – calamități naturale, invazii străine devastatoare – unele vetre de sat erau părăsite – cei de aici întemeiau alte localități, vatra veche era – după un timp – ocupată de alții sau, uneori, țărani se întorceau la vechea vatră. Toate acestea constituiau o formă aparte de statornicie.

Zona a fost puternic împădurită în trecut. Când se întemeia un sat, se alegea un loc în pădure, lângă o apă, apoi se „lăzuiau” copacii, adică se tăia un cerc de coajă de trunchi, ceea ce ducea la uscarea respectivului arbore. Câțiva copaci erau tăiați, lemnul era folosit la înălțarea construcțiilor, iar printre ceilalți – nu mai era umbră – se puteau face semănături. Într-o fază ulterioară, se trecea la defrișarea propriu-zisă, când comunitatea căpăta forța necesară: se tăiau copacii, se scoteau rădăcinile (cioatele), se făcea prima arătură, cea cu „plugul mare”, apoi se împărțeau ogoarele.

Pământul, în satele răzășești, se măsura într-un mod aparte. După numărul strămoșilor întemeietori, totodată primii proprietari, satele „mergeau” pe doi, trei, până la cel mult șase bătrâni. Pentru fiecare se stabilea o lungime pe malul apei, care se măsura în stânjeni. Un stângen de lungime avea aproximativ 2,24 m., format din 8 palme de câte 0,28 m., tot aproximativ. Să presupunem că un sat „mergea” pe trei bătrâni, Toma, Ursu, Vasile. Se măsurau în apă 300 de stânjeni pentru fiecare.

- continuare în pagina 2 -

Dimitrie Cantemir - precursor al Iluminismului la cumpănă de veacuri

Prof.univ.dr. Ștefan OLTEANU

Dimitrie Cantemir a văzut lumina zilei, după cum se știe, către ultima treime a secolului al XVII, epocă de mari transformări economice și social-politice ale Țărilor Române din aceea vreme. Prestația sa în calitate de trimis al domnului Moldovei la Constantinopol, într-un mediu de întâlnire a două mari civilizații: cea occidentală și cea orientală, mediu în care tânărul Dimitrie Cantemir avea să evolueze, sub raport intelectual și politic, se va concretiza în vederea, mai cu seamă, a formării lui în domeniul istoriei poporului căruia-i aparținea, dar și în alte domenii în care s-a manifestat întreaga sa activitate științifică, fiind într-un contact direct și permanent cu mari personalități europene și orientale ale vremii. Să nu uităm că finele secolului al XVII-lea și primele două decenii ale secolului următor au reprezentat și pentru spațiul nord-dunărean o perioadă de început a unei mișcări ideologice și culturale născută în Centrul Europei, în spațiile germanice și apoi franceze, cu reverberație și în spațiul românesc într-o formă de început moderat-iluministă, militând pentru răspândirea culturii, a luminilor, în special la sate. Caracterizarea acestei trăsături a iluminismului se poate urmări, mai bine, o jumătate de veac mai târziu, când Imperiul austriac va lua în administrare nordul Moldovei, cu implementarea realizărilor iluministe din aceea vreme a lui Iosif II.

Problema care se pune în legătură cu perioada de început a opțiunii „plantării” ideilor iluministe în Țările Române, realitate observată în unele dintre lucrările cantemiriste din a doua decadă a sec. XVIII, este aceea de a documenta unele dintre aceste idei cu caracter iluminist prezente în opera cantemiristă, în măsură să confirme această opțiune a învățatului moldovean.

- continuare în pagina 5 -

Câteva documente privitoare la slujitorii ținutului Tutova (II)

dr. Arcadie M. BODALE

Pârcălăbia Galați
No. 7074
1832 dechemv(rie) 28

Cătră cinsti(ta) Isprăvnicie ținutului Tutovii.

Potrivit cu poronca Cinstiitului Departament al Ministerii Pricinii(o)r din Lăuntru, supt no. 14.629, alăturându-să acei isprăvnicii 2 lei 32 parale conveniți satilor Sloboziia lui Calimah și Bălăbăneștii pentru îndestulare a 7 slujitori dați Pârcălăbiei din jândarmii hătmanești la venire(a) lor aice, la cari sati cinovnicul ci au fost rânduit a-i aduce, au dat civitanțiile sale.

- continuare în pagina 6 -

Cercetări istorice în nord-vestul județului Vaslui

- urmare din pagina 1 -

Din malul apei, pe lungimea respectivă, se considera drept proprietate pământul până în vârful (coama) dealului cel mai apropiat. Astfel fiecare avea grădina, țarină pentru cereale, vie, livadă, pădure.

Dacă Toma avea, de exemplu, 4 copii, fiecare căpăta 25 de stânjani, respectiv câte un sfert de bătrân, la fel căpătau urmașii acestuia, până proprietatea se îngusta tot mai mult, ajungând la o lățime de doi-trei stânjani, dar cu aceeași lungime. Să nu ne mirăm dacă în documente va fi vorba de vânzarea sau moștenirea unei jumătăți sau a opta parte dintr-un bătrân...

În satele răzășești, vânzările sau moștenirile erau admise numai între membrii comunității respective, existând la modul absolut dreptul de „protimisis”, ca termen bizantin, ca termen modern „preemțiune”. De aici a rămas cutuma de a întreba întâi vecinii când vrei să vinzi ceva. Acești vechi stăpâni de pământ au fost însă copleșiți de proprietarii de moșii care doreau tot mai mult pământ. Ei pătrundeau prin viclenie în comunitățile răzășești – primeau danii pentru mult bine făcut când cineva s-a aflat într-o nenorocire, de fapt o vânzare mascată, se ajungea până la înfierii. Deveniți astfel membri cu drepturi depline ai comunității, puteau cumpăra oricât pământ. Ceilalți locuitori, ori rămăneau să muncească moșia, ori plecau, și atunci proprietarul aducea săteni din altă parte, uneori chiar de peste hotare.

În sate, dările se stabileau pe cinci ani, după numărul de familii (linde), în general în jur de douăzeci. Se considera că dacă în acest interval unele dispar, apar altele în loc. Lucrurile nu se petreceau însă întotdeauna după această regulă, unii fugeau, „dădeau bir cu fugiții”, cei rămași nu mai suportau să plătească dările stabilite, așa că fugeau și ei, „se spârgea satul”. Alți boieri erau întotdeauna gata să-i primească, dat fiind lipsa endemică de mână de lucru în Moldova. Dacă mai adăugăm relele amintite mai sus, înțelegem mai bine viața satelor din Evul Mediu.

Dacă în studiul introductiv despre Grumăzești – Muntenii de Sus am avut ocazia să apelăm la suficiente documente, nu același lucru se întâmplă cu multe sate, deoarece, după cum am menționat deja, marea lor majoritate s-au pierdut.

Cel mai vechi document moldovenesc păstrat este datat 1 mai 1384, deși statul Moldova a existat din 1359 (sau 1365) și este imposibil să nu fi avut încă de atunci o cancelarie domnească. Invadatorii mai luminați capturau documentele, cei mai rudimentari le distrugau; tătarii, de exemplu, își făceau opinci din pergamentul pe care erau scrise hrisoavele. La turci există și acum saci de documente pe care nu le-a studiat nimeni, la fel la Muntele Athos. Și a mai existat o cauză a dispariției documentelor. Pe atunci, în secolele trecute, nu se emiteau duplicate. Pierdeai, ți se fura sau ți se lua cu forța hrisovul, pierdeai moșia. La fel, în acest caz, putea fi falsificat, un oarecare să devină astfel proprietar. De aceea, actele erau ascunse și un singur membru al familiei știa locul. În cazul când acesta murea subit, ele erau definitiv pierdute pentru familie.

Să vedem ce s-a păstrat în zona noastră, pentru secolul al XV-lea. Cea mai veche mărturie scrisă pentru teritoriu datează din 1 mai 1406 și se referă la satul Dolhești. Originalul s-a pierdut, suntem în posesia unor rezumate, dintre care îl reproducem pe cel acceptat în general: „Copie ispisocului domnilor Alicsandru și Iliș voievod, prin cari să miluiești pe Vlad Dolhici cu un sat pe Crasna, undi esti casa lui, și un loc pustiu pisti Prut, anumi Fântâna Veprova, diasupra Saratii, spre a-i fi lui uric, cu tot venitul, și fiilor, și nepoților și strănepoților lui, nestrămutat nici odenioară, în veci.

Iar hotarul acelu sat să-i fii cu toati aceli vechi hotară, după cum au umblat din vechiu, precum și hotarul acelu locu pustiu să fii cât va pute apuca să fii îndestul pentru un sat”¹.

Cu toată prezența unor contradicții, textul este considerat autentic și a fost publicat ca atare în mai multe culegeri de documente.

Numele Dolhici s-ar traduce românește Lungul. În privința localizărilor, sunt mai multe păreri. Iată ce spune Mihai

Costăchescu, pornind de la un alt document, care oferă informații colaterale: „Greu de identificat e pustia Fântână Veprova. Un sat Viprova, Văprova sau Troistenii este în județul Orhei, volostea Isacava, în valea Culei. Localitatea este însă deasupra Săratei, ceea ce ar corespunde cu Ivereni de la 1523, de la Obârșia Săratei². Actualmente localitatea s-ar găsi în raionul Hâncești. Documentul a fost prezentat într-o judecată din 27 iunie 1839, între răzeșii curgători din bătrânul Greblă și alți răzeși³.

Următorul document pe care-l avem în vedere este datat 24 septembrie 1429 și se referă la sate situate în apropierea râului Vaslui și a municipiului cu același nume, fiind emis de Alexandru cel Bun. Redăm mai jos prima parte, semnificativă pentru modul de redactare a hrisoavelor domnești: „Din mila lui Dumnezeu, noi, Alexandru Voievod, domn al Țării Moldovei. Facem cunoscut, cu această carte a noastră, celor care o vor vedea sau o vor auzi citindu-se, că această adevărată slugă a noastră, pan Bena, ne-a slujit cu dreaptă și credincioasă slujbă. De aceea noi, văzând dreapta și credincioasa sa slujbă către noi, l-am miluit cu deosebita noastră milă, și i-am dat, în țara noastră, trei sate: pe Vaslui, jumătate din Faurii, iar alt sat, Miroslăvești, sub Rediu, al treilea sat unde a fost casă tatălui său, Petru. Toate acestea să-i fie uric, cu tot venitul, lui și copiilor și fraților lui, Macrea, și Mihail, și Giurgiu, și Micul, și Manaa, și surorilor lui, și copiilor lor, și nepoților lor, și strănepoților lor și răsstrănepoților lor, și întregului lor neam cine va fi mai apropiat, neclintit, niciodată în veci. Iar hotarul acestor sate să fie cu toate hotarele vechi, pe unde au folosit din veac”⁴.

În continuare sunt subscrisi membrii sfatului domnesc, prin „credința” cărora era autentificat actul. Mai menționăm că prin „uric” (din maghiarul „örök”) se înțelegeau atât dreptul de proprietate, cât și cel de a lăsa moștenire, iar specificațiile „unde a fost casa tatălui său”, „hotarele vechi” demonstrează existența satelor de la întemeierea Moldovei, sau poate chiar dinainte. Referindu-se la cele trei localități amintite în document, observăm că Beneștii există și astăzi în comuna Tanacu, iar Faurii și Miroslăvești sunt sate dispărute care au fost lângă Benești. De numele fratelui lui Bena, Macrea, poate fi legat numele satului Măcrești – Zăpodeni⁵.

Din 5 aprilie 1432, ne-a rămas o foarte scurtă relatare: „Hrisovul domnului Iliș voievod prin care miluiește pre Ivașcu Velna Murgul cu Murgeștii, sat întreg în trei hotară, Childina și Negriștii”⁶. Murgești au fost pe teritoriul comunei Dăneti, s-au contopit cu satul Bereasa, aceeași situație și pentru Negriștii. Ne interesează însă Childina, care s-a numit mai târziu Childiești, actualmente Telejna, în comuna Zăpodeni. Ivașcu Velna, proprietar al Childinei, ar fi intrat în posesie plătind pentru altcineva, o „moarte de om” cu 115 zloți⁷.

La 15 iunie 1436 este atestat satul Brădicești din comuna Dolhești, printr-un hrisov emis de Iliș vodă și Ștefan vodă, în timpul diarhiei (1435-1442), când Moldova avea doi domnitori (cei de mai sus) și două capitale, Suceava și Vaslui. Lui Todor spătar i se întăresc mai multe sate, între care „Brădicești, pe Crasna, unde au fost Albu și Bradici”⁸.

Tot de la cei doi frați vitregi domnitori, Iliș și Ștefan, cu o istorie sângeroasă (Iliș a înecat-o pe mama lui Ștefan, acesta i-a scos ochii lui Iliș), semnalăm un document din 24 august 1438. Prin acesta, Oană portariul (Portarul Sucevei, conducătorul oștilor) primește mai multe sate în proprietate: „Brudureștii, unde este casa lui, și seliștea lui Fundea, și sub Rediul Lung, Câtești, unde este Mic și Iliș, amândouă judeciile, și Retezești... și seliștea lui Țolea și cu iezerul și via lui, la obârșia pârâului Dobrosloveștilor”⁹. Menționăm că am punctat referințele la alte proprietăți, cele consemnate mai sus aflându-se toate pe actualul teritoriu al comunei Zăpodeni: Brudureștii sunt Portarii de astăzi, Rediul Lung, Câtești și Retezești sunt sate dispărute sau incluse în Portari, seliștea (loc unde a fost un sat) lui Țolea se găsea lângă satul Dobroslovești. Amintirea celor două judecii la Câtești se datorează existenței juzilor la conducerea localităților încă înainte de întemeierea Moldovei.

Voievozii Iliăș și Ștefan, frați vitregi (fii ai lui Alexandru cel Bun, din mame diferite) din toate punctele de vedere, fac o nouă danie și întărire în zona noastră pe data de 1 august 1442, beneficiarul fiind „credincioasa lor slugă”, boierul Marco: „anume Bonteștii, pe Stebnic, și alt sat, pe Bârlad, la Două Fântâni, unde sunt Bonteștii de Jos, și loc de moară pe Bârlad, pe care le-a dobândit cu slujba tatăl său, Iliăș Bonta, de la părintele nostru, Alexandru voievod”¹⁰.

Bonteștii pe Stebnic (Stemnic) se aflau de fapt între acest râu și Bârlad, mai târziu (sec. XVII) s-a numit Tăcmănești, actualmente Călugăreni, în comuna Ștefan cel Mare. Bonteștii de Jos sunt Bălteni de astăzi. Mihai Costăchescu face și o schiță genealogică a neamului Bonta, care a stăpânit satele de mai sus de la 1400 până la 1550¹¹.

Din 10 august 1462 s-a păstrat o scurtă însemnare despre un document în slava veche, pe care posesorul său nu l-a putut citi bine. În urma unor analize ale specialiștilor, a rezultat că erau referințe la localitățile Benești, comuna Tanacu, Miclești, Popești – comuna Miclești, și la un sat dispărut, Bobulești, numit apoi Boldești, care se găsea lângă Benești¹².

Ștefan cel Mare, la 17 ianuarie 1472, îi întărește lui Crăstea Negoii dreapta lui ocină anume satele: „Negoieștii, unde îi este casa, și Ungurenii, și moara de pe Vaslui, din fața Ungurenilor”¹³. Cele două sate amintite au fost localizate la nord de Solești.

Din 29 aprilie 1479, ne-a parvenit un prim act de vânzare-cumpărare, fiind vorba de satul Drâncălăiești, localitate dispărută de lângă Zăpodeni. Iată cum era relatată o astfel de situație, având girul marelui voievod, care a asistat la tranzacție: „Anușca, fiica lui Costea al lui Sărăcin și cu fiul său, sluga noastră, Matei, aprodul nostru, de bunăvoința lor, nesiliți, nici asupriți de nimeni, și-au vândut ocina lor dreaptă, din uricul lor drept și propriu, o seliște pe pâraul Telejna, anume Drâncălăieștii, slugilor noastre, Toader și frații lui, Ion, și Puiu, și Zaharia, și surorii Todora, la prețul de 95 de zloți tătarești. Și sculându-se slugile noastre Ion, și Puiu, și Zaharia, și sora lor Todora, au și plătit totul cu bani gata, în mâinile Anușcâi, fiica lui Sărăcin, și în mâinile fiului ei, Matei, înaintea noastră și înaintea tuturor boierilor noștri moldoveni”¹⁴. Sunt amintiți în text zloții tătarești. Este vorba de bani de aur proveniți nu de la tătari, ci de la cetățile genoveze din Crimeea, aceasta aflându-se sub stăpânire tătarească. Remarcăm în acest document și faptul că femeile aveau dreptul să încheie tranzacții comerciale, adică aveau statut de persoane juridice.

În anul 1484 „Ștefan voievod întărește un schimb de sate între clucerul Duma și copiii lui Simion Tansa: Toader, Duma și Stana; cel dintâi dă acestora satul Grozești, pe Stemnic, pentru satul Bălești, tot pe Stemnic”¹⁵. Grozeștii erau pe locul, sau în imediata apropiere, a Cozmeștilor de astăzi, iar Băleștii sunt și acum tot pe Stemnic, numele acestuia provenind dintr-un cuvânt slav care însemna „hambar”. În legătură cu aceste localități au existat procese care s-au prelungit până în secolul al XIX. Astfel, într-un proces de pe 19 martie 1819 este prezentat un document din 13 iunie 1451 privind proprietatea asupra satului Albești pe Stemnic, vecin cu Băleștii. Pe 21 ianuarie 1838, răzeșii din Bălești sunt acuzați că au împresurat moșiile Delești și Dumești, cel din urmă fiind un sat dispărut de pe teritoriul actual al comunei Cozmești¹⁵. Pe 28 august 1837, fusese înregistrată o altă plângere a Sf. Mănăstiri Sf. Gheorghe la adresa neastâmpărăților răzeși din Bălești, aducându-se în instanță un document din 5 iunie 1469¹⁶.

Problematicele întemeierii și dezvoltării în timp a satului-comunei Ferești este deosebit de interesantă. Într-un document din 1400, în care Alexandru cel Bun îi acorda lui Dan Vameșul (strângea impozite) mai multe proprietăți, este amintit „hotarul lui Feair”. Documentul este considerat un fals, îl considerăm și noi ca atare. Totuși, când se falsificau documentele se aveau în vedere proprietățile, nu termenii de toponimie, care puteau rămâne autentici. Numele satului, mai precis al întemeietorului, este de origine maghiară: Feher, înseamnă Albul, putea fi numele unui ungar sau unui român cu numele maghiarizat în Maramureș. Menționăm și faptul că vechiul nume al satului Laza de pe Racova era tot Ferești. Ajungem astfel la un document emis de cancelaria lui Ștefan cel Mare la 11 ianuarie 1487, și a cărui autenticitate nu poate fi pusă la îndoială. Aflăm că Mărena, Titiana și Mușă, fiicele lui Feir, vând satul Tătărăști (actualul Tătărăni, din comuna Dănești)

pentru 40 de zloți. Satul vândut este localizat pe același pârau (Sărata), mai sus de Ferești¹⁷. În privința hotarelor, este amintit satul Titești, care ființa atunci pe actualul teritoriu al Fereștilor. Observăm că fiicele lui Feir aveau nume românești, Mușă însemna în limba veche „frumoasă” (cuvântul s-a păstrat cu același înțeles în dialectul aromân sau macedo-român), chiar dinastia domnească a Moldovei, Mușatinii, pornind de la domnița Mușata.

La 7 octombrie 1487, Oană Murgu vinde jumătate din satul Cârjanii pe Sărata cu 30 de zloți tătarești lui Toma Prigorcea, jumătatea dinspre Vaslui¹⁸. De la această dată, satul se va numi după noul său stăpân Prigorceani, iar mai târziu va fi inclus în satul Ferești.

De pe valea Săratei, revenim pe valea Stemnicului unde, la 1 martie 1488, pan Duma clucer (se îngrijea de aprovizionarea Curții Domnești cu alimente) și verii săi Toader, Duma și sora lor Stana, fac un schimb de sate. Cu toții erau din neamul Simion Tansa. Toader și ai săi dau jumătate din Brudurești (Tansa de astăzi), partea dinspre Suhuleț, Duma clucer dă în schimb satul Grozești (Cozmești) pe Stemnic și o sumă de bani. Ștefan cel Mare le întărește aceste proprietăți „văzând buna lor voie și tocmeală”¹⁹. Dar nu a fost să fie așa. Au urmat procese, care s-au finalizat abia în secolul al XIX-lea. Alături de răzeșii din Cozmești, Bălești și Delești, în aceste procese au fost implicate și trei mănăstiri: Sf. Ioan Zlataust și Frumoasa din Iași, și mănăstirea din Făstăc²⁰.

Valea Telejnei se dovedește în continuare intens locuită în secolul al XV-lea. Pe 24 ianuarie 1489, Magda și rudele sale – toate femeile –, nepoatele lui Baliță, vând două treimi din Dobrienești lui Oană Murgu. De remarcat din nou drepturile femeilor asupra proprietăților²¹. Dobrieneștii se aflau pe teritoriul satului Telejna de astăzi și au fost stăpâniți din 6 iunie 1788 de mănăstirea Ocna²².

Pe 14 ianuarie 1490, Bonțeștii, situați între Bârlad și Stemnic (Tăcmănești, apoi Călugăreni, comuna Ștefan cel Mare) sunt vânduți de Toader Hârniș și neamurile sale, către Toader Marele²³. Documentul este înfățișat în mai multe rânduri de răzeșii din neamurile Vârlan și Ionașcu în procesele încheiate pe 17 octombrie 1836 și 27 iunie 1838²⁴. Un document din 3 martie 1490 ilustrează începutul unor schimbări în societatea moldovenească, urmașii unor mari dregători încep să-și vândă din proprietăți. Astfel, la data de mai sus, Urăta, fiica Malei, nepoata lui Giurgiu Piatră, vinde satul Dobroslovești, actualmente în comuna Zăpodeni unui diac de vistierie, după ce făcuse altă vânzare cu câteva zile mai înainte²⁵. Amintim că bunicul său, Giurgiu Piatră, stăpânea peste 20 de sate. Secolul al XV-lea în Moldova a fost dominat de imaginea lui Ștefan cel Mare. Între el și supușii săi din ținutul istoric al Vasluiului a existat o strânsă și permanentă legătură, aproape ca o legătură de sânge, între ei și domnitor, într-un orizont patriarhal. Acesta nu apelează la ei numai în situații liminare – luptele pentru tron, respingerea invaziilor străine –, ci se îngrijește și de viața lor de toate zilele, de mijloacele lor de existență, de nevoile lor sufletești de asemenea, ca un adevărat *pater familias*. Pentru a pune în practică aceste aproape părintești deziderate au fost instituite ocoalele domnești. Rațiunea de a fi a ocoalelor era tocmai asigurarea unor condiții pentru o bună aprovizionare a târgurilor²⁶. În scopul constituirii ocolului domnesc al Vasluiului, Ștefan cel Mare achiziționează mai multe sate și seliști, plătind proprietarilor acestora suma de 1490 zloți tătarești, „bani gata”. Documentul privind formarea ocolului Vasluiului este data 15 octombrie 1491.

O parte dintre satele amintite fac parte din teritoriul Movila lui Burcel, așa că le vom trece în revistă.

Documentul începe cu enumerarea unor localități de pe valea Racovei, apoi se trece pe valea Bârladului, pentru fixarea suprafeței și limitelor ocolului domnesc al Vasluiului. Ne întâlnim acum cu neamul Hasnaș. Toader, din neamul respectiv, vinde domnitorului două sate și o seliște pe valea Bârladului, pe care el și rudele sale le stăpâneau pe baza unui hrisov de la Alexandru cel Bun: Bălteni, la gura Stemnicului, care se numesc acum la fel și sunt centru de comună, Delenii, sat dispărut care se găsea lângă Mărășeni, și Micleștii, seliște de lângă Bălteni (a nu se confunda cu actualii Miclești). O nouă dovadă că femeile aveau drepturi depline de proprietate ne oferă documentul următor de vânzare-cumpărare. Fetele lui Stefco-Dămăcușescul, nepoatele stolnicului Dămăcuș, vând din uricul bunicului lor, pe care acesta îl avea de la Alexandru

voievod (cel Bun), satul Măreșenii (Măreșeni), unde a fost jude Mareș. Subliniem din nou că amintirea judeului (termen latin) este o reminiscență de la începuturile statului moldovenesc, poate chiar mai veche. Onomastica este și ea foarte interesantă. Ștefco este forma ucraineană pentru Ștefan, iar Dămăcuș provine din numele maghiar Domokos, legat de venirea maramureșenilor. Mai mulți urmași ai lui Ștefan Mesehnea, în majoritate nepoate, vând domnitorului un sat „din sus de Vaslui, din Dumbravă”, localizat aproximativ între Vaslui și Portari, comuna Zăpodeni. Iarăși numai fete, nepoatele lui Brudur vând din uricul acestuia, avut tot de la Alexandru cel Bun, două sate pe valea Vasluiului, mai sus de târgul Vasluiului, Brudureștii, unde a fost satul lui Drăgoi și al Tomei. Observăm o aparentă contradicție, se vorbește de două sate, dar este numit numai unul. De fapt, într-un sat se păstrau două părți distincte, atunci când fuseseră doi juzi, ca la Brudurești. Astăzi satul se cheamă Portari și este în comuna Zăpodeni. Un Ionașco, dintr-o neam cu nume deosebit, „Râșpop”, vinde și el domnitorului un sat, anume „Mărățai pre Vaslui, al cărui nume din vechi a fost Părățanașii”. Localizarea este incertă, undeva între Muntenii de Sus și Moara Grecilor.

Așa cum, în timp, toate satele care au făcut parte din ocolul Vasluiului au devenit proprietăți ale beneficiarilor diferitelor „danie domnești”, la fel s-a întâmplat și cu localitățile citate mai sus. Prima danie a avut loc în vremea lui Petru vodă Șchiopol care la 8 mai 1587 dăruiește marele lupu logofăt Lupu Stroici seliștea Strahoiestii, aflată „în sus” de târgul Vasluiului, unde se află acum satul Moara Domnească, din comuna Văleni. A urmat a doua danie, către marele armaș Pârvan, respectiv Măreșenii (din comuna Ștefan cel Mare), care până la 4 aprilie 1617 făcuse parte din ocolul domnesc.

Documentele, ca și cărțile, au soarta lor. Unul dintre acestea, din 15 martie 1493, aparține, în 1904, atunci când a fost semnalat, unui locuitor din Boțești. A intrat apoi în posesia lui V. Ursăcescu din Curteni care l-a îngropat în pământ în timpul celui de al doilea război mondial, la dezgropare s-a constatat o deteriorare aproape completă. Conținutul a fost însă salvat de o transcriere realizată la timp. Petrea și rudele sale vând, din uricul strămoșilor lor Tălpig, satul Tăvești către Iul Mândrea și nepoții săi. Ciudat este faptul că astăzi satul Tăvești se numește Tălpigeni, după numele celor care l-au vândut, fiind situat în comuna Boțești. Tot în această comună se află proprietățile care i-au fost întărite lui Iul Mândrea prin același act: Găneștii – cu același nume și astăzi - și seliștea lui Bibarț, din care a rămas doar numele Ghibarț, dat unui deal de la Boțești²⁷.

Într-un alt document cu data presupusă tot 15 martie 1493, Iul Mândrea apare din nou, de data aceasta ca vânzător, împreună cu nepoții săi. Cumpărător este însuși Ștefan cel Mare, care plătește lui Iul Mândrea 100 de zloți tătărăști pentru satul Scantîrești (Canțîrești), actualul Căntălărești, din comuna Ștefan cel Mare. Marele voievod cumpără și de la Avâr un loc lângă satul Scantîrești, cu 30 de zloți, alipindu-l la acesta. Proprietatea rezultată devine danie. „Aciaste părți de ocine toate le-au dat Ștefan Vodă și l-au miluit pre sluga sa, pre Ion aprodul, ca să-i fie lui direaptă ocină și moșie”. Nu știm cine a fost acest Ion aprodul, dar putem presupune că a fost un luptător viteaz care a meritat deosebita prețuire a lui Ștefan cel Mare. Într-un alt document, fără o dată precisă, Lupu, fratele lui Ion aprodul și sora sa Marușca își împart satul Scantîrești, probabil în urma unei morți timpurii a aprodului. Împărțirea s-a făcut tot în timpul lui Ștefan cel Mare²⁸.

Actualul sat Chetrești, din comuna Bălteni, este atestat împreună cu satul Cucoșeri la 15 ianuarie 1495, acesta intrând în componența sa. Vană Petrescu cumpără de la Ilieș și rudele sale jumătate din Cucoșeri, care va primi numele său²⁹.

La 19 martie 1497, Ștefan cel Mare întărește o nouă vânzare-cumpărare pe teritoriul de astăzi al comunei Ștefan cel Mare. Nechita și ai lui, din neamul lui Stan Hădărău, vând satul Hădărăiești cu 200 de zloți lui Toader Dumbravă și soției sale Mușă. Hădărăieștii erau situați lângă Călugărenii actuali³⁰.

Tot de la Ștefan cel Mare avem și prima atestare a Soleștilor, din 10 martie 1502. Marenca, nepoata lui Toma Solescu, face schimb de sate cu Toader Toc: îi dă acestuia satul Solești, primind în schimb Foleștii (sat inclus în Bălțați-Tătărăni) și 100 de zloți³¹.

Ultimul document emis de Ștefan cel Mare cu referință la teritoriul Movila lui Burcel datează din 14 martie 1502 și este în legătură cu Băleștii de pe Stemnic, din comuna Cozmești. Domnitorul întărește nepoatele lui Marcu, Stana, Zoica, Marena și Parasca, satul Bălești, ocină din uricul bunicului lor³².

Începem cu acest ultim document glorioasă epocă a lui Ștefan cel Mare. În mod firesc, locuitorii teritoriului Movila lui Burcel au participat la cele mai importante evenimente, în primul rând la bătălia de la Vaslui, desfășurată în imediata lor apropiere. Daniile și întăririle acordate în zonă demonstrează aceasta. Să menționăm, din nou, familia Purcel, pentru care, după cum am văzut, au existat documente istorice consemnate în acte oficiale, chiar dacă nu au ajuns până la noi. Dania către aprodul Ion, proprietățile acordate, cumpărate de domnitor, nu puteau fi decât răsplata unor acte deosebite de vitejie. Mai importante decât acestea sunt însă legendele populare de ordin istoric, ele legând puternic personalitatea lui Ștefan cel Mare de bucuriile și oamenii de pe cele trei văi: Vasluiul, Bârladul superior, Stemnicul.

Ștefăniță vodă, urmașul lui Ștefan cel Mare, va avea și el în vedere zona noastră. Astfel, la 21 aprilie 1520, va întări vornicului Banul proprietatea asupra satului Hădărăiești, cu moară în Bârlad, cumpărată cu 120 de zloți de la Mihai și rudele sale, care aveau uric de cumpăratură de la Ștefan cel Mare. Dar, se specifică existența unui uric de la Ștefan și Iliăș pe care îl aveau nepoții lui Stan Hădărău, întemeietorul satului, „cel care a pus țărșul”, după o expresie consacrată. Reamintim că Hădărăieștii, sat dispărut, erau lângă Călugăreni, comuna Ștefan cel Mare³³.

Vornicul Ion Banul își extinde în continuare proprietățile pe Bârladul superior, obținând printr-un schimb de sate „satul Bărzești, pe Bârlad, unde a fost Bârzea”, la 15 martie 1527³⁴.

Hrisovul lui Petru Rareș prin care au fost stabilite cele de mai sus a fost înfățișat în mai multe rânduri în procese susținute la Iași, în 1836, 1838, 1841, în care mănăstirea Frumoasa revendica mai multe terenuri din jurul Bărzeștilor, din Muntenești, Liudești, Buhăiești.

La 25 martie 1523, cei din neamul Dușescu aduc vechiul uric al strămoșului lor Vlad Dolhici, care le îndreptătea stăpânirea satului Dolhești pe Crasna și a unei prisăci la obârșia Crănișoarei. Pe 27 iunie 1839, răzeșii din neamul Greblă aduc și acest document în sprijinul revendicărilor lor. În legătură cu prisăcile, loc de așezat stupii, amintim că ele se măsurau astfel: în funcție de condiția sa fizică, un bărbat arunca în toate părțile o măciucă sau un topor și, unde ajungea acesta, se stabileau hotarele prisăcii³⁵.

O nouă dovadă a locuirii străvechi în comuna Zăpodeni, pe 22 martie 1528³⁶. Petru Rareș întărește lui Manoil Felea ceașnic stăpânirea asupra satului Măcrești – Zăpodeni, la care avea dreptul după străbunul său Macrea. Și aici este amintit un vechi uric de la Iliăș și Ștefan.

Un alt sat dispărut de pe teritoriul comunei Zăpodeni este atestat la 25 iunie 1522. Ștefăniță vodă întărește surorilor Maria și Magda o parte din Condrești, partea de sus, cumpărată cu 200 de zloți de la Mareș, ce îl avea din uricul bunicului său, de la Ștefan cel Mare³⁷. În același sat, Petru Rareș, la 1533, întărește lui Luca și Filip „jumătate din satul Condrești, pe părâul Telejnei, partea din jos, cu jumătate din mănăstire și jumătate din codru”³⁸.

Tot dispărut este și satul Zavalnești, pe Crănișoara, fost pe teritoriul comunei Boțești. O parte din acesta este cumpărată la 22 martie 1535 de frații Albul și Dragotă, de la ruda lor Luca, iar domnitorul Petru Rareș le întărește privilegiul³⁹.

Actualul sat Vulturești este atestat la 13 martie 1535, într-un hrisov provenit de la cancelaria voievodului Petru Rareș. Satul este întărit Ilenii, fiica lui Oană, în urma unui privilegiu de împărțeală, de la Ștefan Vodă⁴⁰.

La 11 mai 1540, „Ștefan voievod, fiul lui Ștefan voievod cel Bătrân, domnul Moldovei, întărește uric Elincăi, jumătate din a treia parte din satul Crecești (Chircești, comuna Miclești), cumpărată cu 220 de zloți tătărăști de la fratele său, Toader Ploscă, când și-a plătit el capul”⁴¹.

* Ghenuță Coman, *Statornicie - continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui*, București, 1981.

Dimitrie Cantemir - precursor al Iluminismului la cumpănă de veacuri

- urmare din pagina 1 -

Precum se știe, eșecul suferit de Imperiul Otoman în 1683 sub zidurile Vienei consemna începutul ofensivei habsburgice, sub bubuitul trenurilor, spre estul și sud-estul Europei, prin încorporarea unor teritorii care, până atunci, făcuseră parte din Imperiul Otoman: este cazul Transilvaniei, urmată de teritoriul Banatului și Olteniei. Această expansiune teritorială spre est a Germaniei, a fost însoțită de o dominație economică, pliată pe principii ale iluminismului german, ale interesului științific manifestat față de istoria unor popoare printre care și cele din teritoriile extracarpătice românești.

Cu prilejul investirii lui Cantemir ca membru al Academiei berlineze la Secția literar-orientală, se consemnau următoarele: „să binevoiască să ne procure informații precise și clare privind adevărata situație a celor două provincii, Moldova și Valahia, și granițele ce le despart una de alta, precum și de țările înconjurătoare, și, de asemenea, privind capitalele lor și celelalte orașe pe care le cuprind. Este cât se poate de trist să vezi cum hărțile și celelalte lucrări de geografie le consemnează în mod diferit.... Astfel veți îndatora publicul și pe noi în mod deosebit, procurându-ne lămuriri în această privință.”

În vederea atingerii acestui scop politic, prin susținerea principiilor iluministe aplicate politicii de extindere teritorială, a luat ființă la Halle în 1704, un așa numit „Colegiul Oriental”, cu bursieri în scopul elaborării de planuri și cercetări istorice cu privire la situația din teritoriile estice și sud-est europene, beneficiind de serioase înlesniri.¹ Așa cum au observat și alți cercetători, exista aici, în această formulare, „un interes politic major al Imperiului Habsburgic pentru geografia Țărilor Române”; așadar, pentru extinderea germană la Gurile Dunării: „să facă Dunărea hotar”, cum se arată într-un document de epocă. Fără îndoială, această extindere teritorială era însoțită, evident, de aplicarea principiilor iluministe asupra celor două noi „achiziții” teritoriale, precum se va întâmpla cu nordul Moldovei, o jumătate de veac mai târziu. Transilvania, această intrase deja în vizorul politicii iluministe, unde, un Samuel Köleseri din Sibiu, deja membru al Academiei vieneze, elaborase lucrări importante privind starea economică (minieră) a Transilvaniei.²

Într-un alt centru iluminist german, cel din Breslau (Wrocław) activa figuri proeminente ale vremii: Ferdinand Ludwig von Bressler, senator și consilier imperial, Friederik Wilhelm, Sommersberg (Sommerus) și alți interesați pentru istoria popoarelor din sud-estul european, între ei și Cantemir aflat, după 1711, în exil pe teritoriul Rusiei, existând o colaborare după cum probează dosarul corespondenței aflat la Arhivele naționale din Sibiu.

În ceea ce privește colaborarea dintre acești iluminiști germani și fostul principe al Moldovei, Dimitrie Cantemir, aflat în exil în Rusia, importantă pentru preocupările științifice ale acestui enciclopedist român, este o scrisoare trimisă din Breslau la 1722, de către Sommerus lui Köleseri din Sibiu, membru al Academiei din Viena și al Academiei Royal Society din Londra, în care Sommerus îl informa pe Köleseri despre lucrarea lui Cantemir „Dacia Vetus et Nova”, în curs de apariție.

După cum reiese din scrisoare, Cantemir îl informa pe Bressler despre lucrarea amintită, comunicându-i și titlurile cuprinsului lucrării. Se pare că această lucrare cantemiristă era promisă Academiei din Berlin, după cum el însuși mărturisește în vol.II al **Hronicului vechimii a romano-moldo-vlahilor**, scris în limba latină între 1715-1716 și unde arată legătura cu istoria românească: „Dar toate acestea le voi urmări mai pe larg când va fi să înfățișez, într-o expunere istorică, destinele țării noastre de la întemeiere, până în vremea de azi” (vremea lui Cantemir). Acesta este momentul (1722) când, Cantemir, scrie această nouă

carte „Dacia Vetus et Nova” (Dacia Antică și Modernă), promisă Academiei berlineze, carte al cărei conținut fusese așa de apreciat de iluminiștii germani în scrisoarea amintită mai sus, din 1722.³

După cum am mai afirmat, credem că această nouă lucrare cantemiristă poate reprezenta varianta „modernă” a Hronicului, individualizată prin câteva trăsături majore rezultate din corespondența lui Cantemir cu reprezentanți ai cercurilor iluministe germane și transilvănene amintiți mai sus, interesați de problemele țărilor române.

Se evidențiază, în acest sens, câteva dintre principiile identității etnice, precum: **dănuirea în timp a comunităților nord-dunărene după retragerea aureliană: construirea de structuri social-politice specifice (obști, „republici”); interesul pentru istoria tuturor provinciilor românești (unitatea teritorială); originea latină a limbii și poporului român; credința și obiceiurile străbune.**

Raporturile dintre Dimitrie Cantemir cu reprezentanți ai iluminismului german l-au putut influența pe fostul domn al Moldovei, în perioada exilului în Rusia, în privința ideilor noului curent social-politic după cum se observă în ultimele lucrări, mai cu seamă din perioada anilor 1716-1722, dintre care menționăm și lucrarea încă nefinalizată din anii 1720-1721, *Dacia Antică și Modernă*.⁴

Corespondența dintre Cantemir și unele dintre personalitățile amintite mai sus, referitoare la *Dacia Vetus et Nova*, permite să constatăm unele modificări în optica lui Cantemir în legătură cu nouă atitudine a acestuia față de istoria românilor din vechime și din vremurile sale, pe care o definește novatoare (Dacia Nova = modernă), corespunzător noilor idei ale unui iluminism german mai moderat ce pătrundeau și în spațiul fostei Dacii, precum importanța acordată **cunoașterii culturii și civilizației popoarelor, cercetării științifice pentru descoperirea rezervelor minerologice din Transilvania, dialogului funcțional dintre istoriografia românească și cea cultural-europeană, deschiderii către modele funcționale din Imperiul Habsburgic etc.**

Punând la baza creației sale rațiunea, mai cu seamă în a sa lucrare *Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea*, Cantemir scoate în evidență „rolul rațiunii călăuzitoare”, în măsură să pătrundă marile taine ale cunoașterii lumii, întemeiată pe lumina rațiunii.

Toate aceste realități ne fac să presupunem integrarea lui Dimitrie Cantemir în atmosfera noilor idei cu caracter iluminist mai moderat din primele decade ale secolului XVIII, prefigurând un Cantemir înaintemergător al iluminismului european.

Note:

1. *Zsigmond Jakó*, Istoria poporului român și istoriografia Europei Centrale din epoca luminilor, în *„In Honorem Paul Cernovodeanu, București, 1998, p.18.*

2. În 1717, Köleseri publicase deja lucrarea *Auraria Romano-Dacica* prin care se puneau în evidență importante zăcămintele minerale din Transilvania. Vezi și *Zsigmond Jakó, op.cit., p.187.*

3. Despre toate aceste aprecieri, vezi: Momcilo Luburici, Șt. Olteanu, *Raporturile dintre Dimitrie Cantemir cu reprezentanți ai Iluminismului german: „Dacia Vetus et Nova”, operă cantemiristă necunoscută, în volumul Dimitrie Cantemir: Prinț între filosofi și Filosof între prinți”, București, 2011, p.11 și urm.;* vezi și Corina Adriana Dumitrescu, *Dimitrie Cantemir, punte de aur între Umanism și Iluminism*, în Conferința internațională „Dimensiunea enciclopedică și universală a operei lui Dimitrie Cantemir”, ed. II-a, vol.I, București, 2012, p.23 și urm.

4. Vezi și Momcilo Luburici și Ștefan Olteanu, în *op. cit.*

Câteva documente privitoare la slujitorii ținutului Tutova (II)

- urmare din pagina 1 -

Cu căzuta cinste, Pârcălăbiia o poțești ca dând acești bani pomenitelor sati, câte 16 parale pi o sutcă de un om, să binevoiască a întoarce pârcălăbii adiverințele cinovnicului, spre a să triimite Cinstului Departament, după poroncă.

Înplinitor datorii de ispravnic,

Samiș(ul) țin(utu)lui, ...¹ <m. p.>.

<rezoluție:> D(umisa)le sam(i)ș(ul) ...², va lua cfitanție.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 28r.

Adică noi, cari mai gios ne vom puni numile și degitile, încredințăm prin acest zapis al nostru ci dăm dumisali privighitoriului di ocol(ul) Tutovii, precum știut să fii că viind poroca cinstităi Isprăv(ni) ci(i) la dumi(a)lui ca să al[ă]cătuiască doi călărași pentru slujbile acestui ocol, ni-am al[ă]cătuit noi, mai gios iscăliții, siguripsând³ pe dumi(a)lui și cu chizășăi vrednică de credință cum că vom urma slujbile întocmai după poroncile și povățuirii ci ni va da dumi(a)lui, precum și pentru ori ce fel de bani sau amaneturi să va încredința în mânuli noastre di la slujbă, întâmplându-si nui a sfeterisi⁴ sau a pierdi, apoi datori să fim a plăti din averii noastre, cu tocmală săvârșită câți doăzăci și unul de lei pe lună, în cursul haznelii, pe cari bani avem a ni-i priimi din cinstita Canțălerii.

Și pentru mai adivărat(ă) credință, am rugat pe scriitor si ni-au scris numile.

Și noi am pus degitile:

Eu, Ștefan butnar adiverez⁵.

Eu, Gligori Gliga adiverez⁶.

1833 ghen(a)r(ie) 10.

Și eu am scris acest zapis cu zisa și bună priimire numiților de mai sus și am iscălit, Ursachi⁷ polcov(nic) <m.p.>

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 14r-v.

Cătră cinsti(ta) Isprăv(ni)ci(e) <ținut(ului) Tutovii>⁸.

Privighitor(iul) di ocol(ul) Tutovii

Fiindcă eu i-am fost triimes zapisile a doi călărași ci i-am fost al[ă]cătuit la acest ocol și aceia acum s-au lăsat, nu voiescu ca să slujască, și acum, de iznoavă, am alcătuit pe acești doi, anumi: Ștefan butnar și Gligori Gliga ot Dragomirești și cari li alăturez și zapisul lor di al[ă]cătuirii pi anul acesta.

<1>833 ghenari 16.

No. 12

Gheorghii Ciure <m.p.>.

<rezoluție:> Dum(isa)le Vasile Chire, la delă.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 13r.

Departamentul Pricinilor din Lăuntru

Cătră Isprăvnicia ținutului Tutovei

Slujătoriul triimes de aicea Isprăvniceii, prifăcut din jandarmii pământești, Ștefan Sârbul, cu jaloaba ce au întrat cătră Departament, au făcut arătare că el, aflându-să cuprinsu de o cumplită boală, nu ar pute trăgăna mai mult slujba, au cerut punire la cale. Să scrie Is(prăvniceii) ca după priimirea aceștii, fără mai multă peripiscă, să ovolnească atât pe acest slujător, cât și pe toți slujătorii acei din jandarmi, potrivit cu cuprinderea poroncii Departamentului din ...⁹ a curgătoarei supt no...¹⁰, dată acei Is(prăvniceii) în predmetul acesta, rămâind Is(prăvniceii) a-și(i) îndeplini slujbele sale cu acei vechi până la deosăbită punere la cale ce obștești în curândă vreme

ari a să face pentru înmulțirea slujătoril(o)r.

Alecsandru Mavrocordat¹¹ log(o)ř(ăt) <m.p.>

Șăf Săcției, Mih(ai) ...¹² cam(ă)r(aș) <m.p.>

Secțiea al 2-le

No. 644

1833 ghenar(ie) 20.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 31r.

Cătră cinstita Isprăv(ni)ci(e) <ținutului Tutovii>

Privighetor(ul) de ocol(ul) Tutovii

Gligori călărașul veind, slovesno făcându-mi cunoscut către buescu Isprăv(ni)ci(ei) no. de șaizăci di călărași și mergând însuși(i) eu, am făcut cunoscut Rădenilor și Dragomireștilor. Și din sat(ul) Rădenii nu s-au supus a mergi în ace slujbă nici unul, iar din sat(ul) Dragomirești să găsăscu no. de vreo paisprezăci ce vroiescu di a intra în slujba călărășii. Și la Lipova Răzășască, dintr-aceia ce au fost slujitorii hătmăniei, să găsăscu vreo douăzeci, cerându-m(i) trebuința cinstităi Isprăv(i)ci(i), voi ave poroncă di a-i porni la rând.

<1>833 fev(ruarie) 13.

Gheorghe Ciure <m.p.>

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 33r.

Departamentul Pricinilor din Lăuntru

Cătră Isprăv(ni)ci(a) ținutului Tutovii¹³

Din raporturile ce au început a să priimi di la unli isprăvniceii, atingătoare de înjghebare(a) slujitorilor după proiect și cuprinzătoare că s-ar întâmpina greutati întru alcătuire, cari cu chipul prescris în poroncile slobozite din 28 a trecutei luni ghenari, Dipartamentul să îndeamnă a credi în adivăr că acei Isprăv(ni)ci(i) nici au cetit cu luare aminte, dar și de vor fi cetit, n-au înțales cuprindere poroncilor, căci, precum s-au zis în mai sus numerarisita poroncă, că la întâmplare de a nu să pute îndupleca ca să alcătuiască numai cu scutire a trei familii și ar mai ceri ceva mită, să înștiințez(ă) pe Departament spre punere la cali. Și în raporturile priimite de aceasta, nimic nu să vedi.

Să înțalegi că nici au întrat în asămine tratație cu ahotnicii ci ar fi ca să slujască.

De aceia, spre neîntârziere mai mult a împlini acest vajnic predmet, Departamentul grăbești a faci și acest(ei) Is(prăvniceii) aducere aminte că dacă în adivăr să va întâmpina greutate întru alcătuire numai cu dritul scutirii, apoi fără întârziere să între cu acei ce ar fi ahotnici în tratație și pentru în bani ce anumi hac(u)ri ar ceri pi an cu această: însă numire ca să fii cu toati ali lui, precum: cal, strai, armii și hrană.

Și să înștiințez(e) pe Departament cu mare grabă spre punere la cali, știind cu hotărâri că așa precum acest hac în bani urmeaz(ă) a să plăti din hazne, apoi cu cât s-ar pute scoati mai gios, cu atâta s-ar cunoaște a dum(i)s(ale) arh(on) ...¹⁴ vrednicie.

Și dar, după aceasta înlesnire, nemairămâind îndoială că să va mai pute întâmpina greutati, să aștiaptă cu de la dum(i)s(ale) cu ce(a) întâi pocită raport și știință de lucrari.

Alecsandru Mavrocordat¹⁵ log(o)ř(ăt) <m.p.>

Șăf Săcției, Mih(ai) ...¹⁶ cam(ă)r(aș) <m.p.>

Secțiea al 2-le

No. 1931

1833 fevr(uarie) 14.

<rezoluție:> D(umnealui) Vasălie Chiru.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 34r-v.

La privighitorii de ocol Simila, Pereschivu și Tutov[v]a
1833 fevr(uarie) 18, no ...¹⁷

Priimind poronca aceasta, numaidecât să triimeț(i) la Is(pră)v(nicie) pe v(o)nicel cu vro 20 lăcutori din sat(ul) Delen(i), din sat(ul) Ciorăștii și 15 lăcutori asămin(ea) din satul Dragomirești și Lipova Mănăstirii, sminteală să nu faciț(i) spre a să aduce întru împlinire poronca Departamentului no. 1092.

De la no. 1098 pâr' la no. 1100.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 35r.

Cfitanție

Un leu și saisprăzeci parali am priimit noi, lăcutorii din sat(ul) Slobozia Zorilenii, pentru șapți slujători hătmănești ce au cfartiruit la noi giumătate de sutcă, di a căroră priimire am dat această cfitanție.

1833 fevr(uari) 23.

Eu, vor(ni)c Radu Bodia adiverez¹⁸.

Eu, Dănilă Mirce adiverez¹⁹.

Eu, Gheorghii Frimice adiverez²⁰.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 29r.

Cfitanție

Un leu și saisprăzeci parali am priimit noi, lăcutorii din sat(ul) Bălăbăneștii, pentru șapți slujători dați pârclăbii di Galați din jandarmii hătmănești ce au cfartiruit la noi giumătate de sutcă, di a căroră priimire am dat această cfitanție.

1833 fevr(uari) 23.

Eu, Dumitru Luca vor(ni)c²¹.

Eu, Ion Bădrăga²².

Eu, Neculaiu Roș(u)²³.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 30r.

La cinst(itul) Dipartament al Pricinilor din Lăuntru
1833 fevr(uarie) 25, no. 1347

raport

Înțălegându celi cuprinsă prin cărțile cinstitului Dipartaent no. 1092 și 1901 pentru alcătuire calarașâl(o)r, răspundim întru supuniri că, luându-să celi mai di aproape îngrijări, s-au alcătuit pâră acum numai sat(ul) Delenii, cari sânt la no. 84, cu condiț(i)li următoari: să vii cu rândul a triia săptămână în slujbă.

Avându noi și toati celelanti poronciti, prin numerarisitili poronci, și scutiindu-să di tot birul și havaleli pi no. di la <a> triia parti, să să lasă <nu>²⁴ mai doi și câti una sută cinzeci lei, după cari alcătuiesc 4200 lei într-un an, pi cari vremi au dat și zapis în Isprăv(ni)cii că vor sluji. Iar pâră la no. poroncit a să alcătui, avându Is(pră)vnicia) triimēsă la câteva sati cari încă pâră acum n-au viinit, cu al doilea <raport>²⁵, să va faci cunoscut Dipartament(ului) în toată lăuriri.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 36r.

Cătră cinstita Is(pră)vnicie) a ț(i)nu)t(ul)ui Tutov[v]ei

Privighitoriu de ocol(ul) Sâmilei

După poronca cinstitei Is(pră)vnicii) din 21 fevr(uari) di emplat la ocolu' Racovii, la Golășei și Poieneștii, și nicidecum le-am putut alcătui călăraș(i) umblând împreună cu po<ru>ci<ni>cu Ion Carechi, dându-ni răspuns lăcutorii că ei deci vreu să să bagi fiindcă ari numai o grijă a-ș(i) plăti birul, că havalele încetează.

Iar petru satul Laza, dacă cinstita Is(pră)vnicie) va socoti de

cuvințe să aducă cu volnicii pi aceștia, însă:

Liudi:

1 Gheorghii Alecsandru,

2 Ștefan ciubotariu,

3 Ion Slătâne(a)nul²⁶,

4 Ion sânt Pinteileu,

5 Ioniță ciobanul,

6 Ștefan Sămion²⁷

7 Ghiorgii Chirica,

8 Ioan a Savei,

9 Ion a Gorciiasăi,

căci aceștia împreună cu călăraș(i) lor au mai fost într-această slujbă și [și] di vre să [să] plece, nu pute di răutat(ea) sat(ului).

Iar înainte(a) cinstitei Is(pră)vnicii), poate să de și zapis.

Și la acest ocol am mai cercat pi satul Buda și Bogdăneștii și nu s-au priimit nicidecum.

<1>833 fevr(uarie) 26.

Costandin Driucă²⁸ pr(ivighetor) <m.p.>

No. 100

<rezoluție:> D(umisale) Vasile Chire să facă poroncă a să aducă pe aceștie, viind și Carechi.

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 37r-v.

Departamentu' Pricinil(o)r din Lăuntru,

Cătră Isprăv(ni)c(i)a ț(ă)nu)t(ul)ui Tutovii

Din raportul acei din 25 fevr(uarie) cu no. 1347 arătător di înjghebare a câțiva slujitori din satul Delenii, care sânt 84 la no. birnici, Dipartamentu' văzând că numai 28 s-au înființat și că mai trebui încă 38, îi răspundi cu grăire ca să să îndeletnicească și întru alcătuire restului trebuitor di 38 oameni, pentru cari să dă voi vrednicii dumitale arh(on) spăt(a)r dacă ai vide greutati să mai sporești hacul în bani și piste acești 150 lei ce s-au alcătuit acei 28 și apoi raportuind pentru complectul, tot să va mijloci slobozire banil(o) r trebuitori.

Alexandru Ghica log(o)f(ă)t <m.p.>

Secție al 2-le

No. 2996

1833 mart(ie) 1.

Șef secție ...²⁹

Isprăvnicia țin. Tutova, tr. 360, op. 391, ds. 300, f. 38r.

Note:

1. Indescifrabil.
2. Rupt.
3. Asigurând-nAB.
4. Fura.
5. Amprentă digitală.
6. Amprentă digitală.
7. «Ursachi» lectură nesigură.
8. Omis. Completat după conținutul actului.
9. Loc alb.
10. Loc alb.
11. «Mavrocordat» lectură nesigură
12. Indescifrabil.
13. «Tutovii» scris de altă mână, cu altă cerneală.
14. Loc alb.
15. «Mavrocordat» lectură nesigură
16. Indescifrabil.
17. Loc alb în text.
18. Amprentă digitală.
19. Amprentă digitală.
20. Amprentă digitală.
21. Amprentă digitală.
22. Amprentă digitală.
23. Amprentă digitală.
24. Omis.
25. Omis.
26. «Slătâne(a)nul» lectură nesigură
27. «Sămion» lectură nesigură.
28. «Driucă» lectură nesigură.
29. Loc alb.

PALATUL COMUNAL BÂRLAD – memoria clădită a administrației locale

Dr. Laurențiu CHIRIAC

BÂRLADUL respiră prin plămâni săi: **istoria și cultura!** Plămădit de o mult milenară istorie, această **cetate a „vechilor zidiri”** constituie o străveche vatră de civilizație, cu locuri de ancestralitate și tradiție civilizatoare intens și permanent locuite, în care se păstrează și azi inestimabile comori de frumusețe și spiritualitate din trecut. Numeroasele vestigii ale sale stau drept cheazășie a îndelungatului drum pe care istoria și l-a croit pe aceste meleaguri, marcându-i existența cu importante sale evenimente. Trăinicia unei vieți administrative și culturale deosebite au determinat și aici o emulație de valori materiale și spirituale, concretizate atât prin multitudinea de mărturii ale trecutului scoase la iveală, cât și prin faptele de o noblețe aparte ce probează capacitatea creatoare a oamenilor din acest spațiu și specificitatea cu care el s-a remarcat în cultura românească și universală.

În acest larg context, aniversările, ceremoniile, festivitățile sunt aici mereu un bun prilej de a evoca oameni și locuri de o însemnătate vitală pentru comunitatea căreia îi aparțin. Evocăm și cinștim oameni adevărați, dăruiți celor din jurul

lor și care au zidit “temelii administrative” și, prin aceasta, au sfințit locuri. Aici se înscrie și demersul nostru de a aminti câteva aspecte din istoricul actualiei clădiri a **Primăriei Bârlad**.

Astfel, **PALATUL COMUNAL din BÂRLAD** - înainte de a fi o tribună a edililor bârlădeni și un așezământ al gospodăriei urbane - este un edificiu a cărui boltă susține viața orașului. Acest **palat** constituie o lume a generozității și a pasiunii pentru trecutul gospodăresc al Bârladului și pentru frumusețea sa, plămădită pe principii morale și pe sugestie estetică, cu oameni care și-au nutrit speranța devenirii din seva gloriei trecute. „**Sezătoare**” **dătătoare de viață și eternitate**, cu un tumult aparte, **PALATUL COMUNAL din BÂRLAD** se mândrește și astăzi cu faima spiritului bârlădean și cu sfintele fapte ale oamenilor trecutului.

Datând de peste 80 de ani, **Palatul Comunal din BÂRLAD** merită și i se cuvine să se hrănească din realizările edililor săi. Această clădire administrativă a rămas permanent o construcție ambițioasă pentru că a cerut mai mereu o cantitate enormă de viață și de noblețe încorporată în zidurile sale. În fond, **Primăria Bârlad** de odinioară și de astăzi și-a așezat temeinic tradiția în eternitate, căci fundamentele ei au fost concepute pentru veșnicie, pulsul cetății fiind luat de aici. Generații întregi de cărturari, oameni de bine și, în special, edilii urbei au lucrat la zidirea acestor fundamente, contribuind la refacerea **gospodăriei bârlădene** și la **afirmarea orașului** și a **personalităților** sale, fapt pentru care oricând **PALATUL COMUNAL din BÂRLAD** își merită lauda și cinștirea noastră.

Găzduite de clădiri noi sau chiar de monumente istorice, **sediile administrației locale** au constituit în timp o **adevărată carte de vizită a așezării** și un **reper definitoriu în mentalul colectiv**. Orașul **BÂRLAD** dispune încă, în ciuda vicisitudinilor trecutului și a lipsei unui plan de urbanizare coerent, de un important fond construit, ca parte importantă a patrimoniului local și național. Cum era și firesc, **Primăria Bârladului** a avut mai multe locații în decursul timpului. Printre cele menționate în diferite izvoare istorice se poate număra cea din zona unde se află în prezent Pompieria

Bârlad, care a funcționat ca primărie la cumpăna veacurilor XIX și XX. Ceva mai târziu, **primarul Gheorghe Vidra** a hotărât să o mute în imobilul situat pe fosta stradă Dimitrie Cantemir (nr. 2-3) din cartierul Podeni. Dezastrele succesive datorate deselor inundații din anii 1931-1934 au impus găsirea unei noi locații pentru sediul principalei clădiri administrative a orașului, importante lucrări hidrografice de strămutare a albiei râului Bârlad ducând la apariția și dezvoltarea cartierelor noi Deal și Țuguieța.

Astfel, la data de **21 octombrie 1934** a avut loc festivitatea punerii pietrei de temelie a Localului Primăriei Bârlad, clădire cu aceeași funcționalitate până în prezent, dar renovată și redenumită de curând „**Palat Comunal**” (conform HCL din 30 septembrie 2009). Potrivit „**Actului Comemorativ pentru punerea pietrei de temelie a Localului Primăriei Bârlad**”, la festivitatea de atunci au fost prezente multe personalități locale, județene și naționale ale vremii: este vorba despre Ion Inculeț (vicepreședintele Consiliului de Miniștri și ministru de interne), Victor Slăvescu (ministrul finanțelor), I. Manolescu (ministrul industriei și comerțului),

I. Guriță (prefectul județului Tutova), **Theodor Buzescu** (primarul orașului Bârlad), Theodor Sglimbea (deputat) și mulți alții.

Proiectul clădirii de inspirație germană a fost întocmit de unul din celebrii arhitecți ai perioadei - **Constantin C. Moșinschi** - arhitect diplomat care a fost apoi artizanul Pavilionului României la *Expoziția Internațională de la Bruxelles* (1935). Alături de proiectul noului Abator, **proiectul Palatului Comunal** a fost aprobat în 1934 de către Consiliul Tehnic Superior și s-a trecut la licitarea lucrării. Ca atare, **Societatea “Edilitatea” și Întreprinderea ing. GH. IGNAT din București** - care au câștigat licitația - au început executarea lucrărilor pe un teren pus la dispoziție de comunitatea locală și pe care se găsiseră vechile ziduri ale prăvăliilor negustorilor (incendiate intenționat, pentru a deschide actuala Piață Civică). Deși au existat dese întreruperi în finanțarea lucrării, totuși la **20 august 1935** s-a putut face **recepția parțială** a clădirii, iar la **27 mai 1937** a avut loc **recepția finală** a lucrării, întreaga investiție costând 9 milioane de lei.

Arhitectura noii clădiri era destul de sobră, cu vădite intenții de reprezentare a unei soluții constructive caracteristică perioadei interbelice și definită prin claritate și simplitate formală. Ea denotă un mod original de decodificare și prelucrare a canoanelor stilistice. Astfel, căpătând numele de **Palat Comunal**, au fost găsite soluții constructive prin îmbinarea betonului armat în cadre și planșee, iar pereții au fost executați din cărămidă. Tencuielile exterioare au fost executate în praf de piatră de Bașchiria, holul principal fiind prevăzut cu plăci mari din praf de marmură, din beton armat și apoi acoperit cu stucomarmură. Nu în ultimul rând, a mai fost realizată și o instalație proprie de apă, alimentată de o fântână arteziană executată special pentru Primărie. Perioada era una marcată de importante transformări în planimetria urbană a orașului.

În decurs de numai câteva luni, se poate remarca inaugurarea a două clădiri impozante și monumentale: **Palatul Comunal** și **Liceul de Fete „Iorgu Radu”**, dar și refacerea ansamblului statuar din Piața Domnească ca urmare a strămutării statuii lui Nicolae Roșca Codreanu pe amplasamentul actual, în fața

instituitii clitorite de acesta – Școala Secundară Profesională de Fete „Nicolae Roșca Codreanu”. Parcul Domneasca a fost din nou amenajat, ca dovadă a interesului pentru mobilarea stradală, iar în centrul lui a fost ridicat un bust din bronz, reprezentându-l pe filantropul Stroe S. Belloescu.

Palatul Comunal din BÂRLAD constituia o construcție de cea mai mare importanță comunitară, cu o identitate aparte și cu o denumire care-i arăta importanța sa politică, socială, edilitară și culturală pentru oraș. Prevăzută cu instalații moderne de încălzire centralizată cu apă, tehnico-sanitare și electrice, clădirea avea **subsol, parter, două etaje, podul, acoperișul și turnul**. Ea a rezistat destul de bine cutremurului din noiembrie 1940, însă la cutremurul din 4 martie 1977 a trebuit să fie puternic re consolidată de către **primarul Nicol Panainte**. În timp, construcția a constituit sediul Primăriei comunale a orașului, apoi sediul PCR și al Sfatului Popular, al Consiliului Popular și al Consiliului Local, adăpostind o vreme chiar și Administrația Financiară și Trezoreria orașului.

Pentru a înțelege dimensiunile și semnificația prezentului, din respect pentru cei care au trăit și au zidit aici înaintea noastră, se impune păstrarea urmelor trecutului, singurul element de comparație materială între ceea ce a fost și ceea ce va fi. Procesul de renovare a clădirilor cu rezonanță istorică din Bârlad este benefic și trebuie continuat, primii pași fiind deja remarcați cu ușurință în orașul contemporan, sub conducerea actualului primar - ing.

constructor **CONSTANTIN CONSTANTINESCU**. Astfel, după ce s-a aprobat **Proiectul tehnic de modernizare** a sediului Primăriei Bârlad la 30 mai 2007, la **26 iunie 2008** a avut loc recepția finală a acestor lucrări de modernizare, executate de firma bârlădeană SC URBAN PROIECT și care au costat în final peste 2 milioane lei noi.

La 21 octombrie 2014, când clădirea Palatului Comunal împlinea 80 de ani de existență, ceasul de gală i-a aparținut în totalitate, căci instituția a coagulat în timp ideile și nobilele năzuințe ale edililor, legând destine ale oamenilor și iubitorilor de spirit, dar - mai ales - autentificând eferescența viață cotidiană a cetății. Întru mulți ani acestui edificiu al griii pentru noi toți!

În fine, despre **BÂRLAD**, oamenii, străzile și, cu precădere, **“vechile sale zidiri”** nu putem decât să rămănem cu plăcute amintiri și să lăsăm celelalte lucruri mărunte la marginea lumii! Trebuie să recunoaștem că orașului merită să-i admirăm și acum senectutea tradiției și vioiciunea culturală!

Sanctuar al luminii bârlădene și emblemă a statorniciei, unde inimoșii slujitori ai vechilor tradiții încă veghează și trudesc ca flacăra să nu se stingă, **PALATUL COMUNAL** a demonstrat că la **BÂRLAD trecutului și prezentul** trăiesc și acum într-o **CURTE** “poleită” de un **continuum** armonios, sub forma unei permanențe cu valoare de simbol pentru un **viitor** care obligă la mai mult și la mai bine!

Învățământul vasluian în anii regimului comunist (1945-1989) (2)

dr. Nicolae IONESCU

Pentru “culturalizarea și educația” sătenilor în spiritul ordinului M EN nr. 10.702/1946, cele 13 școli din cerc se împățeau în trei grupe astfel:

- a) școlile din satele Ruși, Gâlțești, Iezer și Puiești- târg, grupa I;
- b) școlile din satele Puiești sat, Strâmba, Rotari și Bărtăluși-Mocani-grupa a II-a;
- c) școlile din satele Iana, Hălărești (satul nou - Siliștea) și Polițeni, grupa a III-a.

Fiecare grupă “avea același program de activitate” și se desfășura lunar, în fiecare școală. Președintele cercului era învățătorul de la Iezer, Nicolae Andronache.

Începând cu anii 1947-1948, cercul cultural devine “cerc de studii”. Procesele verbale conțineau numai membrii cercului, iar paginile rezervate discuțiilor, pentru activitățile metodice și conferințe, sunt goale! Era liniștea dinaintea furtunii. Nu mai voia să vorbească nimeni. Ca să-și justifice prezența, cadrele didactice se semnau doar cu creionul chimic sau cu *plumbul* elevilor ...

Consemnările din documentele școlare de la diferite unități de învățământ, în primii ani de după 23 august 1944, sunt interesante. Astfel, cataloagele din plasa Codăești, județul Vaslui, la învățământul primar, erau ceva mai mari decât un dosar obișnuit. Cuprindeau instrucțiuni cu privire la completarea lor, asemănătoare cu cele de azi. Prezența elevilor era făcută de învățător zilnic, la începutul primei ore de curs. Absențele de dimineață (*a.m.*) erau consemnate cu o linie verticală (|), iar cele după-amiază (*p.m.*) cu o linie orizontală (-), iar cele motivate erau, desigur, încercuite. Pentru ca un elev să fie promovat trebuia să aibă cel puțin nota șase la purtare. La fiecare copil din învățământul primar se urmărea dezvoltarea personalității sub trei aspecte: Frecvența școlară, Aspectul psihologic și Aptitudinile educative. ¹

Desigur, școala vasluiană a cunoscut în primii ani postbelici, asemenea întregului învățământ românesc, consecințele tot mai grave ale contextului politic intern și extern, ale includerii țării

noastre în zona controlată de sovietici. Acțiunile din acești ani nu trebuie să ne conducă la concluzia că procesul didactic a fost în întregime deturnat de la rosturile sale fundamentale. Prin efortul celor mai mulți dintre profesori s-a menținut, pe cât a fost posibil, un climat de muncă și seriozitate care a determinat obținerea unor rezultate meritorii, chiar valoroase, în pregătirea elevilor. Transformările postbelice realizate după modelul sovietic, sub lozincă „defascizării” au dus la *epurarea* unor profesori, la interzicerea a numeroase manuale, schimbări în planurile de învățământ și în conținutul programelor analitice. Este de apreciat efortul cadrelor didactice ca într-o perioadă nesigură să asigure activitatea școlilor fără ca acestea să sufere prea mult. Era nevoie de abnegație și mult curaj ca în condiții dificile, cursurile școlilor să se reia cât de cât normal. Mai ales că interveneau atâtea ingerințe de tot felul.

Octav Mărculescu, directorul Liceului între anii 1945 - 1946

În aceste condiții complexe se desprind eforturile directorului Octav Mărculescu și ale altor profesori ca între 27-30 noiembrie 1944 să se țină examenele de corigență și admitere la LMK, iar la 1

1 DJAN Vaslui, Fond – IS J Vaslui, Școala Primară Codăești, Catalogul claselor V-VI., Anul școlar 1947-1948, f.2. Fondul ISJ Vaslui cuprinde informații sporadice din anii 1915-1979.

Corpul profesoral al Liceului, 1946-1947

Comitetul școlar al Liceului între anii 1940-1950

decembrie să se poată intra la lecții, mai întâi într-o clădire a Liceului Ortodox de Fete, întrucât cea proprie fusese grav deteriorată (de bombardamente) și „abia la 4 martie 1947 se va putea intra în clădirea veche a școlii.”

Cea mai mare parte dintre elevii liceelor vasluiene proveneau din mediul rural (90%). Erau acordate 62 de burse la cantina Liceului M. Kogălniceanu.² În anul școlar următor, datorită foametei luau masa la cantină 240 elevi, la care se adaugă 150 de copii care erau subvenționați de „Comitetul pentru Ajutorarea Regiunilor Afectate de Secetă” (C.A.R.S.).

În cele 11 săli aveau loc atât cursurile de zi, cât și meditațiile sau acțiunile *Societății Elevilor*, condusă de profesor Vasile I. Cataramă, ajutat de profesorul Stere Rădoi. Aceste activități aveau loc, mai mult sâmbăta. Școala funcționa cu 23 de profesori din care 13 titulari. Erau nume cunoscute din perioada anterioară, dar și nume noi, unii profesori fiind epurați³.

Exigența profesorilor s-a menținut și în acești ani, fapt confirmat de numărul mare de corigenți, chiar dacă cei mai mulți dintre ei au promovat examenele în toamnă. Imediat după redeschiderea cursurilor, erau aduse la cunoștința profesorilor „ordinea Ministerului în legătură cu educația elevilor, „defascizarea școlii, organizarea claselor” etc. De-abia fusese reluată activitatea Liceului, și a început „opera de democratizare”, dirijată prin numeroase ordine și dispoziții primite de la organisme noi.

Profesorii diriginți au fost puși să raporteze în legătură cu măsurile luate în vederea defascizării școlii. S-au constituit comitete (consilii) de clasă ale elevilor, care trebuiau să conducă efectiv clasa, ocupându-se „de lipsurile colegilor, de absențele lor, de serbări, de excursii, de sporturi, de adunarea fondurilor pentru scopuri filantropice”. Consiliile claselor raportau că elevii au înțeles rostul „democratizării iar contribuția lor este de folos comunității școlare”. Se insistă asupra necesității străngerii legăturilor cu „Tineretul Progresist”.

La ședințele *Consiliului Interșcolar din Vaslui* în anii 1944-1946 care reunea directorii școlilor secundare din localitate, având ca președinte pe profesorul de istorie Octav Mărculescu, se făceau o serie de precizări privind activitatea educativă. Se impune o muncă de zi cu zi cu tineretul. În Moldova sunt multe probleme: 1) democratizarea învățământului; 2) conviețuirea în bună armonie și prietenie a tineretului de toate confesiunile. „Profesorii trebuie să

aiă „o înțelegere deplină a acestora, ca să se atingă scopul dorit: buna conviețuire a tuturor în statul nostru”⁴.

La aceste probleme se mai adăugau: rănile războiului, tifosul exantematic care contaminase școlile și seceta ce afectase îndeosebi județele Iași, Fălciu și Vaslui. Ca urmare a acestei situații, s-au luat măsuri de scoatere a copiilor din aceste zone și cazarea lor în cămine sau la familii din regiunile din sud și vest ale țării, trimiterea de urgență a unor cantități de alimente în județele cele mai afectate, cât și acțiuni împotriva speculanților. Se încerca în școli „să nu mai rămână nici o urmă de rugină a trecutului și fiecare trebuie să fie pătruns de spiritul democratic al statului nostru de mâine”. Se pare, că s-a manifestat o anumită rezistență față de această „democratizare”, nerenunțându-se la anumite manifestări devenite tradiționale cum erau cele de 1 Decembrie, 24 Ianuarie, 10 Mai etc.

Coperta revistei „Învățătorimea vasluiană”, 1945

Anuarul Liceului „Mihail Kogălniceanu”, 1946

O atmosferă de tensiune, suspiciune și teroare se instaura odată cu sosirea trupelor sovietice, „eliberatoare” și a consilierilor din cadrul *Comisiei Române Județene de Aplicare a Armistițiului*. Secretomania era la ordinea zilei. Însă, din 1944 sunt solicitate informații confidențiale despre cadrele didactice din orașul Vaslui, fapt dovedit de următoarea adresă trimisă școlilor din județ de Inspectoratul Școlar al Regiunii Iași cu numărul 24.917 din 1944 - aflat în refugiu încă la Pitești: „Avem onoarea a vă ruga să binevoiți a ne înainta în mod confidențial, recomandat expres, pe adresa mea personală sau pe cineva special, până în ziua de 15 noiembrie 1944, un tablou cu toți membrii corpului didactic de la fiecare școală care să cuprindă următoarele date:

1. Numele și Prenumele

2 D.J.A.N. - Vaslui, *Fond L.M.K.*, dos. 219/1945, f.104.

3 *Ibidem*, „Așa si-au pierdut, pentru mulți ani posturile (catedrele) prof. Vasile Cataramă (lb. română), înv. Constantin Didilescu, Gheorghe Popa (prof. de matematica), Iordache Boț (prof. de istorie), Th. Hodoroabă (prof. de lb. germană), Dumitru Cotoranu (prof. de pedagogie) și mulți alții (M. Ciobanu – coordonator, *Cronica Vasluiului*, Iași, 1999, p.121). Ultimele cercetări de la C.N.S.A.S. București ne relevă faptul că profesorii Popa Gheorghe și Boț Iordache au fost condamnați la 6 ani, respectiv, 5 ani de închisoare. De asemenea, au fost închiși și prof. Baboi Alexandru (istorie) și Cataramă Vasile (română), iar directorul Liceului M. Kogălniceanu și primar al Vasluiului, Th. Hodoroabă, a murit la canal”.

4 *Ibidem*.

2. Gradul care îl avea la 20 februarie 1938
3. Gradul actual
4. Specialitatea
5. Data la care a fost numit profesor suplinitor, profesor titular provizoriu, profesor titular definitiv
6. În ce partid a militat
7. Dacă în executarea serviciului are o atitudine abuzivă sau o ținută nedemnă, comițând acte ilegale sau a executat ordine superioare flagrant ilegale, fără a atrage atenția în scris.
8. Dacă s-au pus sub orice formă în slujirea unor interese străine de cele ale națiunii române.
9. Dacă au militat sub orice formă în vreo organizație politică sau paramilitară, legionară (fascistă sau hitleristă) sau a servit prin orice mijloace, scopurile unor organizații dictatoriale, arătându-se pentru fiecare, în mod precis, în ce constă învinuirea, indicându-se cazuri concrete și posibil de controlat.
10. Se va arăta în legătură cu activitatea prevăzută la punctul 9, dacă persoanele vinovate de faptele și atitudinile incriminate, au părăsit organizațiile politice indicate și s-au încadrat prin fapte concrete, bine stabilite, în lupta pentru cucerirea libertăților democratice și pentru înlăturarea fascismului din România, încă înainte de 23 August 1944, arătându-se pentru acestea date concrete și controlabile. Ne veți mai înainta, totodată, un tablou despre personalul administrativ și de serviciu de la școală..."

Răspundeți personal, de urgența lucrării și păstrarea confidenței, Semnează, Inspector general șef, P. Todicescu⁵.

Funcționa în școli și o *Comisie Centrală de Informații* pentru purificarea Aparatului de Stat. Era o preocupare constantă de reînnoire a personalului didactic conform noilor cerințe. Mai târziu o altă circulară a Ministerului, arăta ca este o tendință anarhică, adeseori necugetată, sau un sabotaj voit al unor elemente camuflate în diferite funcții pentru a împiedica refacerea statului și progresul lui. Această adresă era semnată de prof. Aurel Potop, ministru-secretar de stat la Ministerul Educației, fost cadru didactic al LMK.

Din documentele cercetate, atâtea câte au mai rămas și nu au fost distruse, reies unele acțiuni notabile antisovietice sau anticomuniste inițiate de cadrele didactice din Liceul M. Kogălniceanu, întrucât aici activa elita orașului. Istoria orală sau cercetările ulterioare pot aduce clarificări în acest sens. Cercetările recente de la C.N.S.A.S. București ne relevă faptul că în primii ani postbelici activa *Grupul "FRĂȚIA DE CRUCE"*- 46 Vaslui care a desfășurat o activitate anticomunistă, în perioada 1944-1948 în diferite școli de elită din țară.⁶

5 D.J.A.N. Vaslui - *Fondul Inspectoratului Școlar Județean Vaslui*, dos. 4/1946. f. 85. Între profesorii LMK regăsim o serie de nume cunoscute, dar și nume noi: *Religia* - prof. C. Merișescu, (titular), I. Rotaru (suplinitor); *Limba română* - Stere Rădoi și V. Cataramă (suplinitori); *Lb. latină* - Teodor Bogos; *Lb. franceză* - D. Rășcanu; *Lb. germană* - Th. Hodoroabă; *Lb. italiană* - El. Soare; *Istoria* - Octav Mărculescu, *Florentina Banu*; *Geografia* - Șt. Chesim; *Filosofia* - Isidor Cremer; *Matematica* - Emanoil Gaiu, Gh. Popa; *Fizica* - Chimie- C. Dima (suplinitor), *Științe naturale* - Eugen Simiuc, *Desen* - Anton Lazăr; *Muzica* - prof. Mihai Andronachi, *Ed. Fizică* - Platon Aparaschivei; *Lucru Manual* - Pavel Garincioiu (dos. 3/1945, f. 23).

6 Procesul s-a desfășurat la Suceava și a fost judecat de Tribunalul Militar Iași. Au fost condamnați 20 de elevi cu pedepse între 3-7 ani. Dintre ei amintim, Lapteș Mihai - 6 ani, Dănilă Constantin (6 ani, decedat la Aiud), Sumănuș Dumitru (5 ani, decedat la Târgu Ocna), Botez Octavian (5 ani), Dumitru Ion (5 ani). Pedepsa cea mai mare a primit-o elevul *Julian Constantin* - 7 ani. A fost rearestat în anul 1958 și condamnat la 25 ani de închisoare de Tribunalul Militar București tot pentru "uneltire contra ordinii sociale" (Domnul Constantin Iulian s-a născut în 1929 la Vaslui și este absolvent al Facultății de Hidrotehnică, din cadrul Institutului de Construcții București, dr. inginer cu lucrări premiate de Academia Română în domeniul amenajărilor hidrotehnice din România. Dânsul ne-a furnizat informații prețioase despre rezistența anticomunistă de la LMK, căruia îi mulțumim și pe această cale (n.n).

De menționat că un alt grup de 26 de elevi din Vaslui au fost arestați în 1949. De asemenea, 40 de intelectuali din Vaslui au fost condamnați politic printre care amintim pe Rășcanu Ion, general, fost ministru de război și primar al Vasluiului și al Capitalei, mort la Sighet, profesorul Capră Constantin, preotul Mitoiu Dumitru, dr. Aurel Iliescu etc. Printre luptătorii în rezistența națională, nedescoperiți de securitate (7 la număr) era și elevul Potoceanu Dumitru, profesor de prestigiu al Liceului M. Kogălniceanu.

La cererea sovieticilor se fac investigații despre românii din nordul Bucovinei și Basarabia refugiați în Vaslui (în întreaga țară era aceeași situație). În unele licee, au învățat copiii din teritoriile amintite și redăm documente care reflectă interesul sovietic în acest sens:

Domnule Director,

„În conformitate cu instrucțiunile serviciului M.O.N.T. nr. 53. 625/1945, vă rugăm să întocmiți și să înaintați imediat, prin curier special, pe direcții de învățământ și direcția personalului din Minister, tablourile menționate mai jos, cu specificările arătate, cuprinzând nominal personalul didactic, administrativ și de serviciu de la școala ce o conduceți, aflat în funcție la 25 februarie 1945:

Tabelul A: persoanele de la Est de Nistru, care au venit în țară din URSS, după 22 iunie 1941, sub orice formă;

Tabelul B: persoanele originare din Basarabia și Bucovina de Nord, care s-au găsit pe acele teritorii între 28 iunie 1940 - 22 iunie 1941, venite în țară după această dată.

Tabelul C: persoanele care nu sunt originare din Basarabia și Bucovina de Nord, dar care s-au găsit pe acele teritorii.

Tabelul D: persoanele de sex feminin, care s-au aflat în Basarabia și Bucovina de Nord între 28 iunie 1940 - 22 iunie 1941, după care au trecut în țară, căsătorindu-se cu cetățeni români”.

Autoritățile erau preocupate de atitudinea politică și starea materială a cadrelor didactice din școli. Pe lângă alte forme de atragere la noile structuri politice, cartelarea alimentelor și a îmbrăcăminteii reprezenta un mijloc de subordonare a lor.

Este de remarcat, pe de altă parte, rapiditatea cu care s-au adaptat cadrele didactice la noile realități. Astfel la *Adunarea Învățătorimii Vasluiene* din 26 noiembrie 1946 ținută în amfiteatrul Liceului de băieți se arăta de subinspectorul cultural al Plasei Negrești că învățătorii trebuie să fie purtătorii „scânteii democratice”, să educe poporul în „spiritul democrației”, să fie îndrumători politici. Un alt reprezentant al noilor structuri, înfățișat pe învățător ca un adevărat „apostol, ca un ales al lui Dumnezeu”, în timp ce învățătorul Gh. Vierescu „face apel” la colegi să se alăture spiritului „vremii” pentru nevoia imperioasă de orientare sănătoasă a poporului ca în maxim 5 ani să nu mai existe sat de analfabeți și fără Cămin Cultural⁹.

Cu ocazia împlinirii unui an de la instalarea guvernului dr. Petru Groza în Vaslui era organizat un Te Deum în Catedrala orașului „Sf. Ioan” la ora 10, iar la orele 11 în adunarea din piața palatului administrativ luau cuvântul reprezentanții partidelor democratice. Manifestările se încheiau cu un festival artistic la orele 16,30 la Teatrul Județean⁹.

Modul preferențial de distribuire a alimentelor, de cartelare a lor, de multe ori pe criterii politice, au stârnit proteste din partea locuitorilor. Astfel, într-o sesizare către Prefectura Vaslui, se arăta: „Noi, Constantin Căpitanu, învățător la Școala primară Tanacu-Vaslui, actualmente, inspector școlar și membru P.N.Ț. din localitate, fiind informat că din cele trei vagoane de zahăr care s-au adus pentru nevoile populației județului Vaslui, s-au repartizat celor din oraș câte 750 grame, iar sâtenilor câte 100 grame, indiferent de clasă. Binevoiiți a lua notă că protestez contra acestei repartii antidemocratice, rugându-vă a ne comunica și nouă criteriile după care ați procedat”¹⁰.

După 23 august 1944 - Inspectoratul Școlar Iași cerea unităților școlare din subordine să înlăture propaganda antisovietică și mijloacele didactice care aminteau de regimul antonescian. „Potrivit ordinului nr. 159.864 al M.E.N. și în urma informațiilor primite că în unele școli se găsesc tablouri cu scene de război de pe frontul de EST - s-a propus ca aceste tablouri să fie distruse.” Sărbătorirea zilelor legate de procesul de comunicare era o altă metodă de îndoctrinare, prin care “un profesor va vorbi elevilor despre importanța zilei de 6 Martie” - în școlile secundare și primare - la un an de la instaurarea guvernului Petru Groza, impus prin forță, șantaj și intimidare. Directorul și profesorii de istorie aveau o sarcină grea, aceea de a exagera, a minți și îndoctrina pe elevi cu noile precepte ale regimului comunist, fiind obligați să răspundă noilor “indicații”

7 *Ibidem*.

8 *Ibidem*, f. 284.

9 *Ibidem*, dos. 9/1946, f.34.

10 *Ibidem*, f.6.

ale M.E.N prin care se cerea că pe "21 Decembrie" se va aniversa ziua de naștere a *Generalisimului Stalin*. Cu acest prilej un profesor va vorbi elevilor întruniți despre genialul conducător. În școli, aniversarea se va face în cadrul „ședințelor educative pe grupe de clase sau pe clase”¹¹. Încă din anul 1945, s-a trecut în urma unor ordine ale Ministerului – la înlăturarea din școală „a manualelor și autorilor care au fost excluși de Comisia de revizie”. S-a revenit apoi cu noi precizări:

1. Se scot din biblioteci și sunt interzise toate cărțile, care prin conținutul lor sunt potrivnice spiritului vremii și obligațiilor luate prin Convenția de Armistițiu, fie că sunt trecute în cele trei liste publicate până acum, reproduse în ziare și de revista Ministerului ("Noua școală românească").

2. Sunt interzise ca lectură și studiu nu numai cărțile care intră în categoria de mai sus, „pentru conținutul lor”, ci și operele autorilor, care pentru activitatea lor publicistică, socială și politică, prezintă informații despre criminalii de război sau despre dezastrul țării.

3. În ce privește manualele școlare, rămân până la finele acestui an, cele care au fost recomandate de la început, desigur, cu revizuirile făcute de comisia de control și cu obligația ca fiecare manual să fie epurat prin ștergerea cu tuș a textului și pasagiilor care contravin spiritului timpului și Convenției de Armistițiu¹².

În martie 1946 se reamintea obligația profesorilor și bibliotecarului școlii „de a scoate împreună cu elevii, sub control, toate filele din manualele didactice puse în vânzare care prin conținutul lor sunt potrivnice spiritului vremii” și folosite fără a fi suferit această lucrare¹³. În toamna anului 1946, dirigenții din liceu se obligau, să ducă la îndeplinire dispozițiile drastice în acest sens.

Potrivit ordinelor nr. 314.608 și 318.705 din 1946 ale Ministerului Educației Naționale și conform cererii Comisiunii Aliate de Control, vă facem cunoscut următoarele:

„În prima săptămână de la deschiderea cursurilor, se vor aduna de la elevi toate manualele de limba română, istorie și geografie vechi; se vor inventaria aceste cărți și apoi se vor arde. Se va întocmi un proces verbal, arătându-se câți elevi au predat cărțile, câți nu le-au predat. Se va face pentru această problemă și un

raport care se va înainta direct Ministerului referindu-se la ordinele de mai sus¹⁴.

Sunt probleme complexe cu care se confruntă întregul învățământ românesc, inclusiv cel vasluian, iar menționarea lor ne ajută să cunoaștem mai bine situația prin care unii profesori au încercat și într-o anumită măsură au reușit, atunci ca și în anii următori, să tempereze excesul de zel al unor factori politici și să acorde întreaga atenție calității procesului didactic.

Printr-o decizie a Ministerului Educației Naționale, de la sfârșitul lunii mai 1947, se aducea la cunoștința inspectoratelor și liceelor introducerea manualelor unice, nu întâmplător la anumite discipline. La articolul 3 se prevedea: „Se alcătuiesc manuale unice la următoarele obiecte și clase:

- *Istoria*, clasele I-VIII;
- *Geografia* la clasele a III-a și a VIII-a;
- *Dreptul* la toate clasele la care se predă în liceul teoretic;
- *Economia politică*, la toate școlile unde se predă¹⁵.

În anii 1945-1948, când a început procesul de comunizare a țării și în județele Vaslui, Huși și Tutova s-a dezvoltat o *semnificativă mișcare legionară, de rezistență națională, anticomunistă* în unele școli. În încercarea unei rezistențe naționale s-au înregimentat, alături de elevi și unele cadre didactice care nu împărtășeau ideile comuniste venite de la Răsărit.

Între cei care erau urmăriți de Securitate a fost și învățătorul Ștefan Stămatin, născut la Bogdănești, în 1914, raionul Bârlad, regiunea Iași. A activat în mișcarea legionară în perioada 1937-1941 și a fost șef de cuib la Bogdănești. Din dosarul de urmărire reiese că a participat la o nuntă legionară în satul Căpușeni și a organizat un plugușor legionar al cuiului „Avântul”¹⁶. După 1944 n-a mai desfășurat activitate politică, dar a avut strânse legături cu Sârbu Ștefan, Bădărău Vasile, Popa Gheorghe, Boț Lordache, Cătară Vasile ș.a., împreună servind câte un „pahar de vin și jucau table”¹⁷. Securitatea după 1948 îl urmărea și într-o discuție cu prietenii afirma că „insurecția din Ungaria reușea dacă Apusul le-ar fi dat unguirilor ajutor la timp, înțelegând că reușita contrarevoluției

14 *Ibidem*, f. 48.

15 *Ibidem*, f. 49.

54..CNSAS. P.18, dos. *Înv. Stămatin Ștefan*, f. 13.

16

17 *Ibidem*, f. 15

55, *Ibidem*, f. 16

11 *Ibidem*, f. 19.

12 *Ibidem*,

13 *Ibidem*, f. 33.

Diploma de bacalaureat a absolventului Iulian Constantin, 1948

însemna întoarcerea la vechiul regim burghezo-moșieresc". În alte împrejurări, a declarat către numitul Ignat G. Ioan că „URSS n-ar fi câștigat niciodată războiul dacă n-ar fi primit ajutor de la anglo-americieni și în prezent se pregătește reunificarea Germaniei și atunci se va porni război împotriva URSS, ajutați de americani. Cu această ocazie vom scăpa și noi de comuniști”

Există în dosarele de la C.N.S.A.S declarațiile profesorului Popa Gheorghe de la Liceul „Mihail Kogălniceanu” Vaslui din timpul anchetei în care se arată legăturile pe care le-a avut cu profesorii Iordache Boț, Cataramă Vasile, Sârbu Ștefan, Stamatin Ștefan etc. Discuțiile cu ei erau împotriva regimului comunist, a reformei învățământului, a cotelor obligatorii. Convorbirile lui Ștefan Stamatin cu ceilalți colegi erau dușmănoase la adresa regimului, „*contra ordinii sociale existente*”¹⁸.

În anul următor Consiliul interșcolar al orașului Vaslui a adoptat hotărârile „în legătură cu educația elevilor la care trebuie să se angajeze toți profesorii și elevii”. Se prevedea, printre altele: „La școli, trebuie să fie afișate lozinci, maxime, ziare de perete, portrete; să se arate și prin aceasta că este vorba de „*un nou spirit*”. Să se înființeze biblioteci pedagogice și documentare. Directorii sunt responsabili de abaterea de la linia democratică și sunt obligați să participe la orele cu materia după manualele unice.

Bibliotecile să fie completate cu cărți aparținând editurilor democratice. Să se comunice în ce situație sunt laboratoarele și muzeele școlare, dacă au primit cărți de la Minister.

Directorii să cerceteze dacă elevii folosesc cărți vechi care trebuie înlăturate și dacă s-au epurat manualele didactice. Să se facă propagandă pentru manualele unice. Ele trebuie citite și de ceilalți profesori. Directorii să nu tolereze manifestații ostile regimului în școală. Să se ia în discuție reforma programei analitice. Să se cumpere manualele unice pentru profesori și bibliotecile claselor”¹⁹. Erau reafirmate, astfel, indicațiile venite permanent de la Ministerul Educației Naționale.

De asemenea, se transmitea telegrama sosită la Inspectorat prin care se dispunea „îndepărtarea tuturor portretelor fostei familii regale și [...] prelucrarea proclamației guvernului și a textului legii de proclamare a R.P.R.”²⁰.

Procesul de îndoctrinare a copiilor progresa mai lent decât prognozau liderii țării. Prefectul județului Fălciu, raporta că elevii din comuna Bogdănești când li s-au prezentat tablourile cu Gheorghe Gheorghiu-Dej și Ana Pauker au spus că le reprezintă pe rege și regina²¹.

În anii 1949 -1950 era o grupare subversivă anticomunistă și la Liceul Teoretic Mixt din Huși în frunte cu Neșțian Valeriu-elev în clasa a X-a. Potrivit Direcției Generale a Securității Poporului, gruparea avea drept scop „acțiuni de spionaj, sabotaj și rezistență, îndreptate împotriva regimului de democrație populară”. Gruparea clandestină era formată din elevi în frunte cu Neșțian Valeriu, de origine „social mic-burgheză”, născut în 1932, în orașul Huși, membru UTM, cu domiciliul în orașul Huși.²²

Învățământul în vremea lui Gh. Gheorghiu-Dej (1948-1950)

Prin Legea Învățământului din 3 august 1948 se desființau învățământul particular și confesional, iar religia era eliminată din

școală. Totodată, s-a trecut la epurarea din învățământ a cadrelor didactice ostile noului regim, cu o anumită situație materială și un trecut politic antiomunist.

Reacția profesorilor și a elevilor în condițiile în care România postbelică intrase în sfera de influență a URSS-ului a fost una de adaptare și resemnare, salvând cât se putea din nivelul calitativ al învățământului interbelic, cât și una de rezistență fățișă, mai ales a tinerilor, mai idealiști. Astfel, acea generație” înghețată în floare”, formată la disciplina muncii și seriozității interbelice, nu accepta triumful oportunistului și incompetenței, nu înțelegea să activeze doar în asociațiile sportive și culturale create pentru îndoctrinarea comunistă²³. Ea nu tolera concepțiile simpliste ale noilor manuale în care nu se mai studiau operele lui Blaga, Rebreanu, Iorga și parțial Eminescu, negându-se valorile tradiționale ale românului.

În circulara Ministerului Învățământului cu numărul 288 din 1947, dată în vederea pregătirii deschiderii anului de învățământ, care începea pe 9 septembrie, se specifica faptul că anul școlar 1947-1948, „începea sub semnul redresării economice a țării” (*sic!*) și „al întăririi democrației populare a țării” (pleonasm ridicol, *n.ns.*), instrucțiunile cerând ca directorii „să sublinieze marele ajutor pe care țara noastră l-a primit din partea URSS...”. O altă circulară preciza clar că profesorii și elevii care nu se încadrau „în spiritul vremii *nu vor fi tolerați*” (*subl.ns.*). Direcțiunile școlilor erau obligate să raporteze lunar starea des spirit a profesorilor și elevilor făcându-se cunoscute evenimentele deosebite, astfel încât...” elevii să simtă un control mai accentuat al activității din afara școlii”²⁴. Totodată, acțiunile educative, obligatorii sau de voluntariat în diferite domenii se desfășurau începând cu anul 1948 pe șantierele deschise de UTM în întreaga țară.

În condițiile grele ale foametei și tifosului exantematic din acei ani, programa analitică pe anul școlar 1947-1948, prevedea pentru Gimnaziul Unic, clasele I-VII, 18 materii cu 29 de ore pe săptămână. Concomitent, printr-o altă decizie a MEN, la sfârșitul lunii mai 1947 se aducea la cunoștința Inspectoratului Școlar Tutova, introducerea manualelor unice, nu întâmplător, la anumite discipline: Istorie și Geografie, clasele, V-VII.

La 3 august 1948 apare „Legea pentru reforma Învățământului”, care avea să șteargă tradițiile școlii românești, cu modificarea întregului sistem educațional. Școlile confesionale sau particulare de orice fel, devin școli de stat, învățământul de cultură generală de la 12 clase se reduce la 10 clase, se introduce din clasa a IV-a, în mod obligatoriu limba rusă. Se anulează predarea religiei în școală, se înlocuiesc icoanele din clasă cu portretele liderilor comuniști, se introduce sistemul de notare de la 1 la 5, valorile naționale, drag tuturor românilor, erau considerate burgheze etc. Școala devenea astfel un instrument de „edificare a noii orânduiri”, obiectivul fundamental al „Reformei” constituindu-l „educația comunistă a tineretului și construirea societății socialiste”²⁵

Prin generalizarea învățământului de 7 ani, elevii erau obligați să dea examen de absolvire a clasei a IV-a. Odată cu apariția școlii obligatorii de 7 ani, se desființează ciclurile I și II, școala elementară devenind o unitate inseparabilă și obligatorie, examenele de la clasa a IV-a desființându-se. Se dădea examen după absolvirea clasei a VII-a.²⁶ Legea Învățământului din 1948 cuprindea doar 37 de articole și în ansamblul ei, a reprezentat un regres în comparație cu legile educației din trecut pentru motivele enunțate mai sus, la care se adaugă reducerea numărului anilor de studii gimnaziale de la patru la trei ani, laicizarea forțată a învățământului în pofida dorinței societății civile și caracterul discriminatoriu al acestuia, atât prin înființarea școlilor speciale de 2 ani (art. 16) pentru „oamenii din câmpul muncii” (absolvenții lor, pe lângă avantajele materiale, aveau dreptul de a se prezenta la examenele de admitere în învățământul superior, ca elevii absolvenți ai școlilor medii), cât și prin blocarea tinerilor care proveneau din „familii cu origine nesănătoasă” (mai ales în învățământul superior), înlocuindu-se criteriul

18 Melania Ionescu, Nicolae Ionescu, *Aspecte ale rezistenței anticomuniste în județele Tutova și Vaslui în anii postbelici*, „Cercetări istorice”, Anul V, nr. 4 (10), august 2011, p. 51.

19 *Ibidem* dos 3/1945, f.15. Ceea ce a mai rămas nedistrus de război, a fost distrus prin aplicarea Ordinului M.E.N nr. 4640/1946, semnat de ministrul secretar de stat, Gheorghe Vasilichi, prin care se scoteau din școli toate cărțile ce făceau referiri la Basarabia sau la mișcarea legionară. De frica celor de la Securitate, s-au ars în curțile școlilor enciclopedii, ziare, reviste, operele unor scriitori și istorici marginalizați în acel timp (M. Ciobanu, *op.cit.*, 25).

20 Apud, I. Agrigoroaiei, Gh. Iacob (coordonator). *Istoria Liceului Internat Costache Negruzzi, Iași (1885-1995)*. Editura Polirom, Iași, 2005, p. 137.

21 N. Ionescu, *Acțiuni anticomuniste în liceele din Vaslui și Huși în primii ani postbelici*, „Prutul”, Serie nouă, anul I, nr.2, p.135.

22 *Ibidem*, p.136.

23 Ioan Mihai, Ioan Onofrei, Sorin Nistorică, *Istoria Liceului „Laurian” din Botoșani*, ediția a-II-a, Editura Axaa Botoșani, 2004, p.182.

24 Cf. Ord. MEN nr. 280822/1947 emis inspectoratelor școlare(DJAN Vaslui, *Fond ISJ Vaslui*, dosar 148, f. 80)

25 Monitorul Oficial nr.177/3 august 1948, p.6322.

26 „Monitorul Oficial” nr. 177 din 3 august 1948.

competenței cu cel al „originii sociale”.²⁷ Desigur, în anii cinzeci ai secolului trecut, modelul sovietic era predominant, învățământul politizându-se tot mai mult, având la bază ideologia marxistă. Un ajutor substanțial în această direcție pentru controlul, „îndrumarea” și îndoctrinarea cadrelor didactice, îl dădeau organizațiile de partid, cele sindicale și organizațiile de tineret din școli, toate coordonate de forurile superioare de partid, orășenești, raionale, regionale sau, ulterior, județene. În 1949 s-au înființat primele organizații comuniste la nivel național și local, UTM și cea de pionieri.

În ceea ce privește conducerea învățământului pe plan local, prin Noua Reformă din 1948, dispar Inspectoratele școlare și se înființează în fiecare Raion, *Secțiile de Învățământ și Cultură*, cu dublă subordonare, față de Ministerul Învățământului și a Comitetului Executiv al Sfatului Populare Regionale sau Raionale. Șefii de Secții aveau atribuțiile unor Inspectori Generali și aveau în subordine Inspectorii Metodiști pe diferite specialități. Dintre diversele atribuții ale Inspectorilor Metodiști, cel mai important obiectiv, care se urmărea și evidenția în procesele verbale, „era respectarea purității ideologice a lecțiilor, orientarea acestora în lumina sarcinilor de partid, nu numai la disciplinele socio - umane, ci și la cele reale”.

Criteriile „sociale” au căpătat o importanță tot mai mare în selectarea elevilor. În septembrie 1948, Ordinul Ministrului nr. 4221 cerea stabilirea categoriilor sociale a tuturor elevilor. În prima categorie intrau fiii de muncitori, funcționari de stat, membrii Gospodăriilor Agricole Colective; a doua categorie cuprindea: fiii de militari, meseriași, comercianți; în a treia, cei de medici, avocați, preoți, ingineri, iar în cea de-a patra, fiii de industriași, bancheri, moșieri, chiaburi, etc. *

Partile triste ale Reformei din 1948 s-au reflectat în agresiunile politice împotriva cadrelor didactice, a elevilor, fapt resimțit în amintirile celor care trăiesc și astăzi. Motivele erau că au făcut politică liberală sau țărănistă, că au făcut căsătorii cu familii burgheze, dețineau mai mult de trei hectare de pământ, au fost îndepărtați, ca elevi, din licee, sau detașați, ca slujitori ai învățământului, fără a se ține cont de familia, distanța geografică, etc.

În acești ani se exacerba cultul personalității lui Stalin, elevii și profesorii fiind obligați să studieze și să vorbească despre biografia acestuia. Se țin serbări „socialiste” cu regularitate. Se sădesc puieți, se organizează acțiuni patriotice în aer liber cu steagurile RPR și URSS în frunte.

Totuși, pe lângă aceste măsuri nefaste, Reforma a contribuit la eradicarea analfabetismului, învățământul de toate gradele a devenit gratuit, s-a acordat un mare număr de burse, în primul rând pentru fiii de țărani și muncitori, s-a extins rețeaua de învățământ seral și fără frecvență.

În ceea ce privește conducerea învățământului pe plan local, prin noua reformă din 1948, dispar inspectoratele școlare și se înființează în fiecare raion „secțiile de învățământ și cultură”, cu dublă subordonare, față de Ministerul Învățământului și a Comitetului Executiv al Sfatului Populare Regionale sau Raionale. Șefii de secții aveau atribuțiile unor Inspectori Generali, și aveau în subordine inspectorii metodiști pe diferite specialități. Dintre diversele atribuții ale inspectorilor metodiști, cel mai important obiectiv, care era urmărit și evidențiat în procesul verbal „era respectarea purității ideologice a lecțiilor, orientarea acestora în lumina sarcinilor de partid, nu numai la disciplinele socio-umane, ci și la cele reale”.

În 23 septembrie 1948, Inspectorul Școlar de Tutova, Gheorghe Dumbravă, trimitea Circulara cu numărul 4280 „tuturor școalelor și grădinițelor de copii” din județ prin care se făcea cunoscut că, în urma verificării efectuate de Direcția Oficiului de Studii, broșurile editate de clandestina „Cartea noastră” din Suburbana Militari (București), sunt strict interzise, având un conținut antimarxist, antiprogresist, mistic – religios, monarhic și fascist.

Începea înregimentarea politică a elevilor. Odată cu deschiderea anului școlar, se introducea cititul în colectiv, a articolului de fond din ziarul *Scântea*. Aceasta se va face dimineață și după masă, înainte de începerea lecțiilor.

Manualele didactice din anii trecuți nu mai puteau fi folosite pentru învățământul anului 1948 -1949. Circulara 5030 din 15 octombrie 1948 prevedea înființarea Comitetelor de Coordonare a

Muncii de alfabetizare la sate, formate din directorul școlii elementare, secretarul organizației PMR, reprezentantul Sindicatului pentru lichidarea analfabetismului în toate localitățile comunei. Pentru aceasta, Comitetul de coordonare avea următoarele sarcini:

- înscrierea și mobilizarea neștiutorilor de carte;
- recrutarea și pregătirea cadrelor (printre care și muncitori cu știință de carte);
- repartizarea neștiutorilor de carte ;
- munca de lămurire a analfabeților.

În luna octombrie 1948, cu prilejul săptămânii prieteniei Româno – Sovietice, Organizația ARLUS, pregătea, în toate școlile, concursuri prin care se oglindeau realizările din Uniunea Sovietică. Se actualizau gazetele de perete, panourile, se prezentau albume și standuri de cărți în limba rusă.

Învățătorii și profesorii nu aveau timp de odihnă în această perioadă frământată. Circulara 761 din 20 decembrie 1948 cerea tuturor directorilor să înceapă operațiunea reinventarierii patrimoniului public, Statul dorind să cunoască situația reală a averii publice. „Operațiunea este OBLIGATORIE”, nefind altceva decât „recensământ al bunurilor” care trebuia întocmit exact cu realitatea, și, cât mai curând posibil.

În privința cartelelor de alimente, Circulara prevedea că directorii de școli trebuiau să întocmească câte un „tablou” cu numele solicitanților, anexând cotoarele cartelelor vechi. Noii veniți erau nevoiți să facă o cerere în acest sens, însoțită de o declarație personală că nu au mai beneficiat până la acea dată de cartelă. Nu toți directorii de școli se achită de nenumăratele și uneori, imposibilele sarcini.

Cei care „comit abateri”, li se aplica, spre îndreptare, mutări disciplinare la alte școli. Motivele erau numeroase: neglijență în conducerea școlii, neînțelegeri între colegi, certuri provocate cu sătenii. Se mai atrăgea atenția directorilor „să procedeze în așa fel, încât să nu rezulte din pedeapsă o înjosire sau umilire, ci ca un mijloc de îndreptare” Cei mai mulți pedepsiți recunoșteau că au greșit!

O atenție deosebită se acorda și școlarilor. Ordinul Ministerului Învățământului Public nr. 94. 491 din 1949, cerea persoanelor încadrate în învățământ să ia măsuri ca școlarii să nu mai salute pe învățători și pe oamenii maturi cu „sărut mâna”, care era o moștenire a exploatarea burghezo – moșierești, care punea distanță între conducători și conduși. Copiii erau îndrumați să salute, atât la școală, cât și în afara școlii cu simple „bună dimineața”, „bună ziua” și „bună seara”.

Semna, Secretarul Comitetului provizoriu, Gh. Jocu!

Nici proprietățile școlilor nu scapă de Ordinul 5312 din 1949 al MAI, Departamentul Gospodăriei Locale, Direcția Economiei Locale prevedea desființarea Comitetelor Școlare, iar terenurile agricole care aparțineau școlilor urmau între în administrarea comunei, iar veniturile respective erau date în întregime întreținerii școlilor.

Anul școlar 1948 -1949 a fost rodnic pentru noua ocărnuire. La 26 iunie 1949, părinții școlarilor de pe meleagurile vasluiene, care participau la serbarea de sfârșit de an puteau urmări și asculta, cu mare atenție, interpretarea programului artistic. Iată, unul, susținut în acești ani:

- Imnul RPR;
- Imnul sovietic;
- Cuvântarea directorului școlii;
- Cuvântarea secretarului UTM;
- Cuvântarea unui părinte;
- Moscova – cor;
- Republica – poezie ;
- Suntem stegari – cor;
- Cântecul lui Stalin - cor;
- Marșul Partizanilor – cor;
- Internaționala, apoi, într-o atmosferă apoteotică, se împărțeau DIPLOMELE!

Examenul la clasa a I-a, în acest an școlar pentru viitoarea generație, consta în chestionare din întreaga materie. Comitetul de Examen era alcătuit din învățătorii școlilor. Se dădeau lucrări scrise la Matematică, Limba Română – dictare și examinare orală la Matematică, Limba Română și Istorie.

Examinarea orală dura trei zile.

27 Ibidem,

Securitatea și intelectualii în România anilor '80 (6)

dr. Liviu ȚĂRANU, CNSAS

Câteva concluzii pe marginea complicității intelectualilor

Documentele din arhiva CNSAS oferă secvențe din acest vast tablou al lumii intelectuale românești în ultimul deceniu comunist. Cine va căuta o evaluare sau un diagnostic asupra efervescentei, varietății sau calității vieții intelectuale din România anilor '80, apreciată în unele medii intelectuale din prezent drept un alt „deșert cultural”, a găsit aici doar câteva indicii care pot confirma sau infirma așteptările unora sau altora.

În rândurile și documentele publicate anterior ne-am propus să oferim o perspectivă care să acopere una dintre laturile unui subiect ignorat de cercetarea istorică – cel al complicităților în perioada comunistă.

Desigur, aceasta este o temă generoasă, iar relația dintre intelectuali și Securitate e doar o parte a tabloului general care înfățișează legătura dintre elitele noastre și regimul comunist. Așa cum am încercat să arătăm în cele două cazuri evocate (Herta Müller și Florin Constantiniu), interacțiunea dintre intelectuali și Securitate comportă pe lângă aspectele generale (metodele, scopul și finalitatea urmăririi) și o serie de caracteristici aparte, în funcție de context, mediu profesional, etnie, poziție social-politică etc. a celui vizat de aparatul Securității.

Există diferite grade de acceptare sau respingere a „avansurilor” Securității. În funcție de interesele, tăria morală și presiunile la care era supus fiecare din cei vizați, se poate vorbi, în ansamblu, de trei tipuri de răspuns la solicitările directe sau indirecte făcute de ofițerii Securității: 1. **refuz categoric**; 2. **accept inițial și refuz ulterior (refuzul tacit)** și 3. **acceptare fără rezerve și /sau colaborare din proprie inițiativă**.

O încadrare în una sau alta din categoriile de mai sus poate fi făcută doar în urma unei serioase documentări asupra momentului de debut al colaborării. Sunt o serie de întrebări la care trebuie dat un răspuns precis: care era situația (profesională, familială, economică) a celui în cauză la momentul în care Securitatea îl ia în vizor; motivul explicit formulat în rapoartele Securității pentru care a fost începută verificarea, supravegherea și apoi urmărirea informativă; „argumentele” pe care Securitatea le-a folosit pentru a-l atrage la colaborare (un „ajutor” în carieră, convingerile politice, banii, șantajul, teama, dorința de reabilitare etc.); cum a decurs, după semnarea *angajamentului*, relația cu ofițerul de legătură.

Într-un articol în revista „Securitatea” (1976), locotenent-colonelul Constantin Hulubaș pune o întrebare capitală: *Ce motive a avut informatorul să accepte colaborarea?* Încercând să ofere un răspuns, autorul insistă tocmai pe legătura dintre agent și ofițerul de securitate, dând mai multe exemple chiar din rândul unor intelectuali. Unul din acestea era cel al unui profesor, a cărui viață cunoștea doar două coordonate: școala și studiul în biblioteci și arhive. „Sincer și foarte disciplinat, el n-a spus niciodată că nu poate îndeplini sarcinile ce-i erau încredințate. În 7 ani de colaborare, n-a solicitat nimic de la ofițer (dar nici nu s-a remarcat în mod deosebit ca informator!). Întrebat fiind la una din întâlniri ce sentiment a încercat atunci când i s-a solicitat colaborarea cu Securitatea, a răspuns simplu: *Nici un sentiment!* La întrebarea care a fost elementul determinant pentru el în a se angaja în această muncă, a replicat aproximativ în aceeași manieră: *Faptul că mi s-au cerut informații!* În sfârșit, întrebat dacă această colaborare îl pasionează, a răspuns *nu*, deoarece unica lui pasiune sunt cărțile”¹.

Pentru Securitate concluzia trasă din acest caz nu viza pasivitatea intelectualului, ci faptul că ofițerul care l-a avut în legătură multă vreme nu reușise să-l cunoască îndeajuns. Pe noi însă, cei care privim retrospectiv la o epocă istorică nu demult încheiată, cu detașarea celui aflat între rafturile unei biblioteci sau în fața unui maldăr de dosare, pasivitatea aceluia intelectual trebuie să

ne pună pe gânduri. A fost un caz singular sau a reprezentat de fapt un răspuns mai general pe care l-au dat intelectualii noștri atunci când, din diverse motive, au acceptat cererile Securității? Răspunsul aparține fiecăruia dintre cei care au trăit acele vremuri și au avut răbdarea să parcurgă articolele publicate aici.

Anexa (document):

1982, Cluj. Prima scrisoare a Doinei Cornea transmisă la postul de radio „Europa Liberă”.

Acest manuscris îmi aparține, fiind copia primei scrisori din anul 1982.

Doina Cornea

Prin dumneavoastră mă adresez tuturor celor care mai vor să gândească în țara aceasta, oamenilor de bună credință care doresc să contribuie, prin efortul lor, la stăvilirea prăbușirii care ne amenință. Am convingerea că nici un efort, cât de infim ar părea, nu este zadarnic și sper că scrisoarea mea poate fi un prilej de reflecție.

Greutățile care s-au abătut asupra noastră m-au făcut să meditez asupra cauzelor mai adânci care le-au provocat. În emisiunile dumneavoastră invocăți de cele mai multe ori cauzele imediate, de pildă o economie greșit concepută, centralizarea excesivă a puterii, în ultimă instanță, sistemul nostru economico-politic atât de rigid. Eu, trăind aici, ca profesoară, întrezăresc o cauză mult mai generală și mai adâncă a acestei catastrofe: este vorba de **devalorizarea culturală și spirituală** a societății noastre. Mă întreb cum s-a putut ajunge aici, mă întreb dacă nu cumva, fiecare din noi, indivizi mărunți și neînsemnați, nu avem și noi o vină în toate acestea. Dacă ne privim bine, până în adâncul sufletului, nu vom găsi oare atâtea compromisuri încheiate, atâtea neadevăruri acceptate și difuzate?

O elită purtătoare de cultură și de tradiție intelectuală a fost de la început brutal suprimată. Consecințele acestei crime comise prin anii '50 față de poporul nostru se fac acum din ce în ce mai mult resimțite. Cât despre poporul însuși, lipsit de modelul spiritual pe care i-l oferea elita de altădată, dislocat de la locul lui de baștină datorită schimbărilor economice survenite, și-a pierdut demult conștiința și tradiția păturii sociale căreia îi aparținea. Țăranii noștri, purtători de valori latente, au devenit dezrădăcinați la periferiile orașelor. Muncitorii ei înșiși au fost slăbiți ca și clasă de această invazie eterogenă. Intelectualii recrutați la repezeală, în funcție de criterii politice, fără studii solide și fără tradiție, sunt incapabili să constituie un model. Datorită acestor înlesniri nemeritate acceptă pactul compromisurilor. Tradiția veche, sau ceea ce a mai rămas din ea, este înecat în confuzia generală.

Am devenit un popor fără o scară de valori morale și spirituale. Un popor hrănit doar cu lozinci reductive, stereotipe, omogenizante și care înăbușe, prin frecvența lor obsedantă orice deschidere spre adevăr, spre înnoire, spre creație. Cred că acest proces de secătuire spirituală stă la baza tuturor neajunsurilor pe care le trăim, căci, prin forța lucrurilor, societatea decade când indivizii se degradează. Valorile morale veritabile sunt discreditate: solidaritatea umană, dragoste de muncă, cinste, curaj, demnitate, au devenit vorbe goale. Noțiuni ca patriotismul, libertatea și independența națională, servesc acum numai la trădarea istoriei și la distrugerea sentimentului patriotic. Iar noi intelectualii de azi asistăm pasivi la o adevărată perversiune a conștiințelor. Locul valorilor morale a fost luat de valorile materiale. Majoritatea concetățenilor noștri, indiferent de categoria lor socială, nu mai cred decât în situație, bani, relații și confort. Rupți de un adevăr interior, spre care școala și familia au fost incapabile să-i ghideze, ei trăiesc pradă lăcomiei și totodată fricii de a nu și-o putea satisface.

¹ Constantin Hulubaș, *Ce motive a avut informatorul să accepte colaborarea?*, în „Securitatea”, nr. 4 (36), 1976, p. 59 (ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 2558, vol. 9).

Această tragică situație, dacă vrem să o depășim, impune o întoarcere spre spiritual, necesitatea formării unei păături intelectuale noi și adevărate, generatoare de inteligență, de etică și cultură, capabilă să stăvilească dezastrul economic, social și moral în care ne zbatem.

În formarea inteligenței de mâine, noi educatorii avem un rol de primă importanță. Totodată suntem responsabili de etica și de spiritualitatea acestui popor. Să nu uităm că **fiecare atitudine spirituală individuală contează în mersul istoriei**. Să încetăm de a mai forma un tineret infirm: servil, lipsit de curaj, de personalitate, interesat, gata pregătit pentru cele mai cumplite compromisuri! Să nu-i mai expunem zilnic, prin lașitatea noastră, la atitudini oportuniste și ipocrite! Prin atitudinea noastră de conformism total și de excesivă prudentă, deseori nejustificată, contribuim, zi de zi, la debilizarea morală a neamului nostru.

Mă adresez direct dumneavoastră, colegilor mei, profesori din România. E o greșală să subordonăm procesul de învățământ „cerințelor economice imediate”. Rolul lui rămâne incontestabil formarea omului complet adică a omului cu profil moral, afectiv și creator. Ideea unui învățământ tehnic echilibrat care să-i asigure unui tânăr o meserie, nu este greșită, dar așa cum este el conceput la noi nu face decât să reducă omul la o simplă **unealtă**. Pentru formarea omului integral, a omului creator, chiar și în școlile tehnice, ar trebui reintroduse disciplinele umaniste, ceea ce ar presupune încă o reformă a învățământului. Pentru moment însă, chiar în cadrul acestui sistem rigid, tribuna care ni se mai acordă **poate fi folosită în mod mai eficace**. Nu-i mai învățați pe elevi lucruri în care nu cred și în care nu credeți nici dumneavoastră. Obișnuiți-i să gândească mai liber, mai curajos, mai cinstit, mai generos! Știm doar că nu se poate crea nimic altfel decât în condiții de sinceritate interioară și totuși nu facem nimic în acest sens! De multe ori nimeni nu ne obligă la aberațiile ideologice la care, din păcate, ajungem din ce în ce mai des! Să nu mai repetăm lozinci sterile și clișee fără conținut! Câți dintre noi nu-și cultivă spiritul în secret temându-se și refuzând să împărtășească elevilor sau studenților roadele studiului lor? Fiecare carte, fiecare idee de valoare trebuie să treacă de la noi la ei!

În același timp, să ne împotrivim promovării în masă a elevilor, neținând seamă de criteriile valorice adevărate în numele directivelor

ministeriale. Lipsa de exigență a devenit din păcate o normă curentă, o condiție, *sine qua non*, pentru o notare bună la inspecție! Nu ne dăm seama că suntem primii vinovați de discreditarea și devalorizarea învățământului românesc?

Bineînțeles că pentru toate acestea trebuie să avem contacte cu lumea cărților și a ideilor de valoare. Când sunt publicate la noi și scrise de oamenii noștri de cultură care nu au rupt legătura cu adevăratele izvoare spirituale românești, ele apar în tiraje insuficiente; cât despre cărțile pe care le importăm, ele sunt în număr și mai redus! Cum putem, noi profesorii, atunci când le posedăm, să refuzăm elevilor și studenților, din frică și din prudentă, lectura acestor cărți!

Dumneavoastră cei din exil ne-ați ajutat și continuați să ne ajutați prin emisiunile culturale pe teme filosofice și istorice. Mă gândesc la emisiuni ca cele din ciclul de expuneri istorice ale profesorului Vlad Georgescu, sau la prezentările de cărți apărute în exil, la talmăcirea gândirii unor mari oameni de cultură ca Mircea Eliade, Vintilă Horia și alții. Mă gândesc de asemenea la emisiuni dedicate unor gânditori și filozofi din țară ca Constantin Noica, Al-George, Liiceanu, pe care majoritatea intelectualilor noștri îi ignoră sau se prefac că-i ignoră. Multe din aceste emisiuni ar fi bine să fie reluate. Sunt sigură, ele vor fi totdeauna utile și bine primite de noi cei care suntem de atâta timp ruși, nu numai de gândirea filozofică europeană și tradiționalistă, **ci și de gândirea românească în ceea ce are ea mai autentic**.

Astăzi când se înfruntă atâtea curente de gândire, moștenite din toate timpurile, când simțim că din aceste confruntări se va naște omul secolului al XXI-lea, nu trebuie să rămânem, încă o dată în istoria noastră, izolați de restul lumii. Mai ales că, după câte se pare, nu o dată gândirea românească a fost sensibilizată, atât la gândirea occidentală cât și la înțelepciunea venită din Orient (Eminescu, Blaga, Eliade). Studenții se interesează din ce în ce mai mult de gândirea yoga, de filozofiile tradiționaliste, poate și pentru faptul că întrezăresc posibilitatea de a-și câștiga prin ele autenticitatea, un fel de puritate pierdută.

ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 14, vol. 2, ff. 9-12.

MEMORIAL UMORISTIC sau fermecul existenței

V. APOSTOLACHE

În cadrul Festivalului Umorului „Constantin Tănase”, Ediția a XXIII-a (5-12 octombrie 2014), profesorul Dan Ravaru, folclorist, etnograf și publicist, a lansat cartea „Memorial umoristic”, apărută la Editura PIM, Iași, 2014. Cartea a fost editată de Consiliul Județean Vaslui și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui.

De la început, din „Argument”, aflăm că autorul își propune prin această carte: „sondări în biografie pentru a distinge conturul zilelor senine, sclipind în mulțimea celor întunecate”, precum făceau romanii care împărțeau zilele în faste și nefaste, marcându-le cu pietricele albe sau negre.

Cicero spunea așa: „Omul care are umor poate să vorbească bine despre orice altceva, mai puțin despre umor”. Prin această carte, profesorul Dan Ravaru devine excepția care întărește regula. În fond, fiecare eveniment al vieții are un scop: să te învețe cum să râzi mai mult sau cum să plângi mai tare.

Cele 150 de pagini ne arată că Dan Ravaru și-a făcut timp să îmbrace amintiri frumoase și nevinovate, și-a făcut timp să vadă pe unde a trecut.

Memorialul umoristic este o „poezie” închinată celor care au simțul umorului, care conține mai multă filosofie decât multe alte cărți de specialitate.

Avem de-a face cu o carte frumoasă din mai multe puncte de vedere: autenticitate, limbaj, prezentare grafică, paletă largă

de subiecte aferente vieții trăite de autor, muncii și activităților desfășurate de acesta și, mai ales, prin efectul ei antistres.

Este o explozie de voie-bună, o bucurie pentru inimă și suflet, un prilej de a bea sănătos din cupa umorului dintre anii 1944 și 2014.

Apariția cărții este urmarea faptului că Dan Ravaru și-a dat seama că a primit mai mult de la umor decât umorul de la el. Este dorința autorului de a face, prin cititorii memorialului, o lume mai bună, mai frumoasă. Dan Ravaru știe că una dintre legile succesului este aceea de a râde des și mult.

Cartea „Memorial umoristic” este o NEFERTITI (frumoasa care a venit) în literatura umoristică a județului Vaslui. A intra în amănunte e ca și cum ai discuta mai mult decât se cuvine atunci când ai citit o poezie. Vorbind prea mult riști să-i strici frumusețea și s-o faci să-și piardă din valoare. Umorul se simte, se trăiește, nu se comentează.

Eu, care am citit-o integral și cu plăcere, am ajuns la concluzia următoare: RAVARU-i fenomenal! Și prin tot ce-și asumă cu al său memorial, viața lui este o GLUMĂ!

Întreaga sa activitate publicistică (și nu numai!) mă îndreptățește să afirm că profesorul Dan Ravaru este un erudit de excepție. Dacă nu s-a născut cu vreo carte în gură, sigur a avut sub bălioara în care a fost scaldat după botez O CARTE, UN CAIET ȘI UN CREION. Starea lui normală este: puțină odihnă, citit cât cuprinde și scris cât îl țin puterile.

Luca Ion Caragiale – boemul plin de harisme

Mircea COLOȘENCO

Cariera „dinastiei” Caragiale în literatura română, începută de Costache (1815-1877) și continuată de Ion Luca (1852-1912), este încheiată de fii acestuia: Matei Ion (1885-1936) și Luca Ion (1893-1921). Dacă locul primilor trei în fotoliile literare ocupate este necontestat, nu același lucru se poate spune în ceea ce îl privește pe ultimul dintre ei.

Luca Ion Caragiale, cunoscut sub numele de Luchi, s-a născut la 2 iulie 1893, în București (din căsătoria lui Ion Luca Caragiale cu Alexandrina Burelly), și va muri în condiții incerte în iunie 1921. A locuit, la Berlin, între anii 1904-1915, după care s-a întors, în București, împreună cu mama și sora sa Ecaterina (căsătorită Logadi). A dus o viață de boem, necontrolată, mai ales după decesul ilustrului său tată. S-a făcut remarcat cu poezii de inspirație simbolistă și modernistă, publicate în presa literară a timpului înainte și după primul război mondial, semnând și cu pseudonime (Luca-Ion, Luca din Străoști): „Flacăra” (1915), „Cuvântul liber” (1919-1920), „Hiena” (1919-1920), „Sburătorul” (1919-1920), „Viața românească” (1919-1920) ș.a.

Unicul său volum de versuri – *Jocul oglinzilor*, cuprinzând ciclurile: *Hrisovul Domniței*, *Efigiile înflorate*, *Chipurile sulemenite*, *Izvorul vrajei*, *Jocul oglinzilor* – apare postum, în 1972.

Împreună cu I. D. Gherea (1895-1978), fiul cel mic al lui Constantin Dobrogeanu-Gherea, a scris romanul dedicat iubirii adolescente *Nevinovățiile viclene*, publicat în „Viața românească” (nr. 4, 5, 6/1920). Nu se poate discerne în ce anume a constat contribuția fiecăruia în parte din cei doi autori. Cel mult, se poate considera a fi fost un experiment estetic sau, cel puțin, un document de viață. Unuia, decesul i-a întrerupt creativitatea, celuilalt viața i-a oferit alte căi de fixare a personalității: filosofia (autor a două texte consistente și nu lipsite de importanță – *Le moi et le monde / Eul și lumea* și *Despre câteva absurdități folositoare*) și activitatea de pianist-acompaniator al lui George Enescu, în peste 300 de concerte în țară și străinătate. Romanul este de factură proustiană, unul dintre primele de acest gen din literatura română.

A cunoscut bine literatura lui Fr. Villon, E.A. Poe, Hamsun ș.a., din ale căror creații a tradus, uneori, conștiințios de exact, alteori, cu aplicațiune și talent.

Dispariția prematură din viață a lui Luchi Caragiale, la nici 28 de ani împliniți – asemenea lui Vasile Cârlova, Iulia Hasdeu, M. Săulescu ori Nicolae Labiș –, constituie o pierdere ireparabilă

pentru literatura română nu numai pentru poezia modernistă, cum scria, la 1926, E. Lovinescu, în *Evoluția poeziei lirice*, întrucât, pe lângă „calitățile lui de asimilare” și „virtuozitatea vădită în toate manifestările sale îndreptate de la sine spre paradoxal”, din cantilenele de iubire tomnatică, monotonă și insinuantă și elegiile uniforme, se distinge la el „discursivitatea laforguiantă și, mai ales, jocul prestigios al efectelor de asociații de cuvinte, dar nu și de imagini.” (E. Lovinescu. *Istoria literaturii române contemporane*, vol. II, Buc., 1981, p.267). „Eu știu că tu rămas-ai aceeași, zâmbitoare./ Cu ochii mari de vrajă și mâinile subțiri./ Că spui și astăzi vorbe bogate-n amăgiri/ Și-ai buzele ca aripi ce tremură ușoare.” (*Stanțe*, în „Sburătorul”, I, 17 ianuarie 1920, p.284). A mai scris despre Luchi Caragiale, ca despre un poet înzestrat, dar având unele scăpări estetizante, Vintilă Russu-Șirianu (în „Flacăra”, VII, 30, 1922), N. Iorga (*Istoria literaturii românești*, II, 1934, p. 285), G. Călinescu (*Istoria literaturii române de la origini...*, 1941), Al. Piru (*Istoria literaturii române...*, 1981), în timp ce Lidia Bote, autoarea unei monografii (Buc., 1966) și a unei antologii dedicate simbolismului (Buc., 1968), nu-l include în niciuna din cele două lucrări meritoase. În schimb, Mircea Scarlat (*Istoria poeziei românești*, IV, Buc., 1990, p.53-56), a încercat o restructurare a poziției instabile a posterității față de fiul cel mic al marelui Caragiale. „Poetul a vădit o mare disponibilitate și, dacă nu s-ar fi stins atât de tânăr, ar fi devenit, probabil, unul din reprezentanții de frunte ai modernismului moderat. Oricum, rămâne cel mai dotat și mai modern poet din „dinastia Caragiale”.

În peisajul literar românesc, creația lui Luchi Caragiale constituie, prin fronda față de mijloacele clasicizate ale poeziei timpului, o resurrecție a baladei, anticipând maniera lui Marin Sorescu, dar și de depoetizare, practică ulterior de Demostene Botez. Abordarea poeziei de formă fixă, când verslibrismul fusese acceptat, și a stanței lirice a lui Jean Moreas, de care se va îndrăgosti atât de mult Ion Barbu, constituie elemente distincte față de colegii de generație (Ion Vinea, Adrian Maniu, Tristan Tzara ș.a.), de europenizare a poeziei noastre naționale moderne.

De Luca Ion Caragiale să ne amintim nu numai a cui odrasla plină de har a fost, cât a faptului că în puținul timp cât i-a fost hărăzit să trăiască, poate fi considerat predecesor pentru unii și asimilator talentat pentru alții, un adevărat creator de tranziție literară.

La castelul Miclăușeni, Butea, Iași, „Călătorie la 1900” în septembrie 2014 - Deschiderea festivă a Complexului muzeistic și turistic -

Ion N. OPREA

La rubrica *Bizarerii* din pagina cu *Opinii* a „Ziarului de Iași” din 23 august a.c. citisem că “5 lei pentru adulți” taxa de vizitare la mânăstiri este un semn că în România biserica e departe de a face afaceri perfecte.

Același ziar însă, din 26 august ne atenționează și ne trimite la rețeaua de socializare Facebook: « Fiți « Boier ori cucoane », la Castelul Miclăușeni se reface atmosfera de epocă. Evenimentul, ne spune Paula Scânteianu, aflat la prima ediție, se desfășoară în zilele de 6-7 septembrie 2014 și promite atmosfera specifică perioadei Belle Epoque, cu « zaharicale și povești boierești cu iz dulce-amăru, cocoane, mofturi, moftangii, muzichie și trăsuri, jocuri și ateliere pentru copii, make up și accesorii de epocă, târg de antichități și hand made ».

Puteți deveni « boier ori Coccoană » într-o frumoasă poveste, aflată la prima ediție, intitulată « Călătorie la 1900 ». Evenimentul va avea loc la Castelul Miclăușeni din Butea, Iași, în perioada 6-7 septembrie. Deschiderea va avea loc sâmbătă la ora 10 și se va încheia a doua zi, duminică, la ora 18.

Invitația este făcută pentru toată lumea direct pe rețeaua de socializare facebook – fără ca cititorilor Ziarului să li se spună cine sunt organizatorii, dar socotim că Biserica nu lipsește, dovădindu-și de data aceasta abilitățile și în această privință, din motivele pe care cititorii le vor înțelege – dar ni se precizează prețul, diferit în funcție de serviciile prestate. Astfel, pachetul complet « Belle Epoque » este de 200 lei și include prânz cu meniu de epocă, dîneu și o noapte de cazare cu mic dejun ; pachetul « Castelan » la 160 lei include dîneu și o noapte de cazare cu mic dejun , iar

pachetul « Serată » la numai 100 lei conține doar participarea la dîneu...

Cei care doresc să meargă pentru activitatea de la Castel și pentru Târg au intrarea liberă, scrie Ziarul.

Organizatorii (?) recomandă participanților să apeleze la vestimentația adecvată epocii : culori pastel, bluze bufante, fuste lungi și ample, mănuși și umbrele din dantele, șaluri, perle, pălării cu borul mare, joben sau melon, baston, pantalon de stofă.

Castelul Sturdza de la Miclăușeni, cunoscut și sub denumirea de Palatul Sturdza este o clădire în stil neogotic, construit între anii 1880-1904 de către Gheorghe Sturdza și soția sa Maria în satul Miclăușeni, la 20 km. de Roman și 65 km. de Iași, în prezent aflat în proprietatea Mitropoliei Moldovei și Bucovinei și este inclus în lista monumentelor istorice din județul Iași din anul 2010, ca parte a ansamblului Mănăstirea Miclăușeni – format din trei monumente: Biserica „Sfinții Voievozi”, „Buna Vestire”-datând din 1787; Castelul Sturdza-datând din secolul al XVII-lea, reclădit în 1752 și în secolul al XIX-lea; Parcul- datând din secolul al XIX-lea.

Despre conacul propriu-zis este de reținut în primul rând anul 1410 când domnitorul Alexandru cel Bun (1400-1432) a dăruit vornicului Miclăuș (1380-1440), membru în Sfatul domnesc, o moșie situată în apropierea de Lunca Siretului, devenită cunoscută sub numele de Miclăușeni.

După moartea vornicului, la 1591, 25 aprilie, urmașii au vândut moșia către vistiernicul Simion Stroici (1550-1623) căruia i s-a întărit și satul cu același nume la 1598.

La începutul secolului al XVII-lea, vistiernicul Simion Stroici a construit aici la Miclăușeni un conac ale cărui ruine se mai vedeau și la începutul secolului al XIX-lea.

La 19 iunie 1622 vistiernicul a lăsat satul Miclăușeni „Lupului Prăjăscului și nepotei mele Saffei și fiului meu, Gligorie, cu heleșteu și cu prisăci și cu tot pentru că i-am luat predanșii ca să-mi fie feciori de suflet”.

La sfârșitul secolului XVII-lea (în 1697) urmașii lui Lupu Prăjescu neavând moștenitori direcți au lăsat domeniul fraților Ioan și Sandu Sturdza, cu care se înrudeau.

La 19 aprilie 1699, frații Sturdza și-au împărțit între ei averile, moșia Miclăușeni revenindu-i lui Ioan Sturdza, pe moșia căruia au continuat să muncească țărani clăcași și țișanii vătrași robi, despre care Costin Merișca scrie în lucrarea „Castelul Miclăușeni în cultura noastră” (Editura Cronica, Iași, 1996) că au continuat să poarte numele după meseriile practicate: Bucătaru, Muraru, Pitaru, Curelaru, Mindirgiu, Bivolaru, Surugiu...

Și mai scrie istoricul mai sus amintit în aceeași carte: „Miclăușeni n-a fost o localitate reprezentativă pentru satele din jur, de vreme ce jumătate dintre locuitorii săi erau urmașii foștilor robi țișanii, vătrași romanizați și siliți să se gospodărească. Dar, pe de altă parte și realitatea social-economică a fost o piedică, precum și discordanța între cultura la nivel european al boierilor și puținul lor interes pentru propășirea intelectuală a țărănilor”...

În anul 1752 vornicul Ioan Sturdza (1710-1792) a reclădit conacul boieresc, construindu-l cu demisol și parter, în formă de cruce. Conacul avea 20 camere, câte zece pe fiecare etaj. Grajdurile conacului adăposteau cai de rasă, pregătiți pentru întrecerile maneului din cuprinsul domeniului.

Interesat și preocupat de extinderea moșiei, fiul lui Ioan Sturdza, Dimitrie a construit în anii 1821-1823 o biserică în curte, în apropierea Castelului, înzestrând-o cu o catapeteasmă frumoasă în stil baroc, cu numeroase și necesare obiecte valoroase de cult. El este și cel care s-a ocupat de construirea grajdurilor pentru cai.

Fiul lui Dimitrie, Alecu Sturdza Miclăușanu a amenajat pe o suprafață de 42 hectare din jurul conacului un parc în stil englezesc, cu specii de arbori ornamentali și numeroase alei cu flori. „A fost cel mai mare parc particular din Europa, cu 42 de hectare, avea un lac pe care se trecea cu barca. Se spune că aici a scris Alexandre Dumas – fiul multe cărți. Mobilele care au fost erau din lemn de trandafir, minuțios sculptat, sobe din teracotă, porțelan sau faianță, aduse de peste hotare, parchet cu intersii din esențe de paltin, mahon, stejar și abanos, confecționat de meșteri

austrieci, cu motive geometrice și florale. Scările erau din marmură de Dalmația. Plafondurile și pereții interiori erau toți pictați în ulei, pe ele aflându-se înscrise numeroase dictoane în limba latină. Părțile componente din lemn, ușile, ferestrele, lambriurile, scările interioare erau realizate din lemn de stejar, tei și rășinoase, bogat sculptate, profilate, traforate și lustruite cu șelac la nivel de mobilier stil. La exterior, pereții erau împodobiiți cu decorațiuni în autorelief, printre care și steme inspirate din blazonul familiei Sturdza – un leu cu o sabie și o ramură de măslin sau elemente simbolice realizate în anul 1898 în stilul Art Nouveau de către arhitectul Iulius Reinecke, ajutat de către Maria Sturdza care ilustrase ca pictoriță multe din poeziile lui Vasile Alecsandri, vecin și prieten apropiat al familiei. Elementele neogotice stau în decorațiunile Castelului: turnulețele gotice, armuri medievale, sala de manej, dictoanele latinești înscrise pe pereți, turnul de intrare cu pod peste șanțul cu apă”, prezintă ghidul edificiului.

Alecu Sturdza s-a ocupat și de achiziționarea de cărți și manuscrise care au îmbogățit colecțiile conacului.

„Originalul Tragediei lui Alexandru Beldiman mi s-a pus la dispoziție de domnul Dimitrie A. Sturdza, care în prețioasa sa colecțiune de la Miclăușeni posedă și dumnealui un mare număr de letopiseți manuscrise, dară care sunt mai noi decât manuscrisele păstrate de mine”, scrie Mihail Kogălniceanu în Prefața la Cronicile României sau Letopisețele Moldovei și Valahiei, ediția a II-a.

Deși era văr cu domnitorul Mihai Sturdza (1734-1849), Alecu Sturdza a îmbrățișat și susținut ideile revoluționare de la 1848. A murit de holeră în anul 1848 și a fost înmormântat în biserica conacului. Există suspiciunea că ar fi fost otrăvit din porunca domnitorului.

De administrarea domeniului, după moartea sa, s-a ocupat Ecaterina (Catinca), soția sa care a lăsat moșia fiului său George A. Sturdza în 1863.

În anul 1869, George Sturdza s-a căsătorit cu Maria, fiica scriitorului Ion Ghica, și s-au mutat la moșia Miclăușeni.

Dornic să refacă clădirea conacului, noul proprietar a vândut câteva păduri, a luat cu împrumut 100.000 lei de la Societatea de Credit Financiar Român, cu gaj pe moșia Miclăușeni, și între anii 1880-1904 a construit pe amplasamentul vechiului conac actuala clădire, un palat în stil neogotic, copie a castelelor feudale apusene, amintind de Palatul Culturii din Iași, dar și de Palatul Domnesc de la Ruginoasa.

Planurile construcției au fost realizate de arhitectul Iulius Reinecke și I. Grigsberg, cu următoarea inscripție pe pereții clădirii: „Casa ridicată aici de strămoșul Ioan 1752, sub Matei Ghica Principe, adăugându-se de către Dimitrie biserica și grajduri, sub Ioan Sandu Sturdza Principe, mărită și încorporată cu grădini de Alexandru și Ecaterina părinți, sub Mihai Grigore Sturdza Principe, fiind adăugat manej în anul de la Hristos”.

Într-adevăr, Castelul adăpostea o colecție valoroasă de cărți și documente, de costume medievale, de arme, bijuterii, tablouri, busturi de marmură de Carara, argintărie, dar și piese arheologice, numismatice și epigrafice de mare preț, numai colecțiile de cărți numărau 60 mii de exemplare, multe din ele-ediiți princeps sau rarissime, după cum informează sursa noastră Wikipedia.

Singurul copil al lui George Sturdza și al Mariei Ghica a fost o fiică, Ecaterina, care s-a căsătorit în 1897 cu Șerban Cantacuzino, fără a avea copii. Soțul ei a murit în 1918, Ecaterina rămânând văduvă de tânără, ea l-a înfiat pe vărul ei, Matei Ghica Cantacuzino, care, dovedindu-se dezinteresat de moșie, a emigrat în Occident în timpul celui de-al doilea război mondial.

În anul 1907, cu ocazia războaielor, țărani din Miclăușeni și Butea s-au adunat la poarta de la răsărit a conacului și au cerut să discute cu boierul. Acesta le-a ascultat doleanțele, a pus un slujbaș să noteze cât pământ vrea fiecare, apoi le-a spus să meargă acasă, că vor primi pământul dorit.

În timpul primului război mondial Castelul a servit ca spital militar, iar Maria Ghica și Ecaterina Cantacuzino au lucrat în el ca infirmiere. Marele compozitor și violonist George Enescu a fost și el oaspetele spitalului, concertând la patul răniților.

În anul 1921, prin Legea agrară țărăni de pe moșia Miclăușeni au fost împroprietăriți cu aproape 1700 hectare pământ, parcat în 810 loturi.

Mult timp administrarea Castelului a fost făcută de Ecaterina Cantacuzino, fiica lui George Sturdza și soția lui Șerban Cantacuzino.

În 1944, odată cu apropierea ofensivei sovietice, Ecaterina a părăsit Miclăușeniul, luând cu ea din odorele bisericești constituite la 1823 de marele logofăt Dimitrie Sturdza. Inițial, ea a refuzat să evacueze și Biblioteca, predând Episcopiei Romanului inventarele. În iarna 1944 în Castel au staționat prizonieri nemți. Castelul a fost grav devastat de trupele sovietice care, neobișnuite cu cartea, au folosit cărțile drept combustibil pentru sobe, cum au procedat peste tot unde au găsit cărți, nu numai în România. Unele volume au fost găsite mult timp în localitatea Târgul Frumos folosite ca ambalaje în prăvăliile locale. Din Castel a dispărut și mobilierul

Ni se relatează, parte din cărțile rămase au fost strânse de Iacob Popper și Jean Ackerman, anticari, care le-au încărcat într-un camion al Apărării Patriotice cu scop de a le proteja. Unele au fost depuse la sediul ARLUS din Iași, altele vândute Bibliotecii Centrale Universitare Iași ori scoase din țară. Parte au rămas Bibliotecii Episcopiei Romanului...

Spre sfârșitul vieții Ecaterina Cantacuzino s-a călugărit sub numele de maica Macrina.

La 21 aprilie 1947 ea a donat Episcopiei Romanului Castelul Miclăușeni, parcul de 30 hectare cu pădurea, biserica clădită de părinții săi, Gheorghe și Maria Sturdza, și toate dependențele, cu clauză ca aici să se amenajeze o mănăstire pentru maici.

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. **Vlad Codrea**,

Univ. "Babeș Bolyai", Cluj-Napoca

prof. univ. dr. **Ștefan Olteanu**, București

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. Arcadie M. Bodale, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

drd. Laurențiu Ursachi, Bârlad

dr. Laurențiu Chiriac, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

dr. Sorin Langu, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene

Tipar: SC Irimex SRL Bârlad

În anul 1953 comuniștii au desființat așezarea monahală de la Miclăușeni iar maicile au fost mutate la Schitul Cozancea din județul Botoșani, domeniul de la Miclăușeni intrând în proprietatea Statului.

Ecaterina a murit la Schitul Cozancea iar osemintele ei au fost aduse în 1970 și înmormântate în cimitirul familiei de lângă biserica din Miclăușeni.

Castelul a servit și ca Depozit militar pentru material explozibil.

În 1960 a devenit sediul Centrului de plasament pentru copiii handicapați psihic sever, aici a funcționat și o Școală specială.

În noaptea de 23 decembrie 1968 la mansarda Castelului a izbucnit un incendiu și au ars și ultimele mobile originale. În 1985 mansarda și acoperișul Castelului au căzut pradă altui incendiu devastator. Apa folosită la stingerea incendiului a contribuit la degradarea progresivă a imobilului în întregimea lui.

În anul 2002, la un an de la mutarea de aici a Centrului de plasament a copiilor cu handicap, Ziarul de Iași din 12 august cu titlul „Castelul blestemat zace în paragină”, semnat Mirela Corlățan, consemna că încă mai persista mirosul de urină îmbibat în pereții și dușumeaua Castelului.

Adevăratul blestem a castelului nu a fost focul cât mai degrabă oamenii care l-au devastat dar au pus și focul.

Loc înfloritor ca înțâietate a drumurilor principale ale Moldovei, care duceau spre Țarigrad, Liov, Cracovia și Danzig, strălucirea Miclăușeniilor a pălit an de an, mai ales după ce capitala Moldovei s-a mutat de la Suceava la Iași, cum avea să se întâmple mai târziu, după Unirea de la 1859, și cu Iași față de București, care nici astăzi nu-i prea interesat de soarta restului localităților țării.

În 2001 Castelul a fost retrocedat Mitropoliei Moldovei și Bucovinei. La 13 octombrie 2001 Centrul de plasament s-a mutat în satul Cozmești din comuna Stolniceni-Prăjescu.

În 2003 regizorul Sergiu Nicolaescu a turnat câteva secvențe din filmul „Orient Express” la Castelul de la Miclăușeni. „E destul de necunoscut Castelul de la Miclăușeni ca arhitectură între castelele românești și eu zic că e un loc care ne face cinste. E o mândrie însemnată, lucrurile sunt extraordinare și dovedesc existența unei atitudini deosebite. Mitropolia Moldovei și Bucovinei a înțeles foarte bine necesitatea prezenței noastre și a acceptat să filmăm la Miclăușeni, lucru pentru care îi mulțumim”, declara Sergiu Nicolaescu la premiera filmului „Orient Express”.

Prin Hotărârea Guvernamentală nr. 1170 din 2 octombrie 2003 s-au stabilit reparațiile necesare la Castel și a peisajisticii în zonele adiacente. În 2004, cu bani europeni, 2,4 milioane lei, care înseamnă 685.700 euro, Mitropolia a început restaurarea Castelului și a dependențelor.

În anii 2003-2005 aici s-au efectuat importante lucrări de consolidare și restaurare, lucrări generate de infiltrarea apelor subterane, finalizarea zugrăvelilor interioare și exterioare, restaurarea întregii picturi, reconstituite după fotografiile elementele decorative, piesele de mobilier din lemn, ferestrele, ușile, lambriurile, sobele și parchetul original, corect conservate.

S-a păstrat și textul Pisaniei vechii biserici construite de vel-vornicul Ioan Sturdza care are următoarea inscripție în limba română cu caractere chirilice: „Această sfântă biserică întru care se prăznuiește seborul sfinților celor fără de trup Îngerii Mihail și Gavril care din temelie sau ziditu de dumnealui Ioan Sturdze vel-vornic fiul Sandului Sturza vel-logofătu la leat 1782”.

Camera în care a locuit Ecaterina Sturdza – și nu numai ea – are parchet nou și gresie crem la toaletă, iar mobilierul, reconstituit, imită originalul, dar nu este din trandafir.

Acum castelul de la Miclăușeni are cu totul altă față, de aceea și urarea din Ziarul de Iași pe care o completăm: Fiți “boieri ori cucoane”, bineveniți la Miclăușeni de 6 și 7 septembrie 2014, unde vă așteaptă un parc minunat, un edificiu cu camere cochete, cu apă curentă, baie și toaleta, o bucătărie utilată ultramodern la care măicuțele mânăstirii realizează adevărate miracole culinare.

Să nu vă uitați costumația – jobenul, bastonul și...!

Cu trecerea de la ruină la actualul Complex turistic monahal cu numele „Sfântul Ilie” emblemă de suflet și acțiune a celor vrednici, se punctează încă un important punct turistic pe harta județului Iași și a României, merite care îi revin Patriarhiei României și Mitropoliei Moldovei și Bucovinei.

Scriitoare, poliglotă, pictoriță, istoric, alpinistă, pasionată de rochii superbe. A cucerit vârful Monch și a pus acolo un steag românesc cu broderie făcută de mâna ei. O femeie incredibilă, despre care știm prea puțin – Elena Ghica (Dora d-Istria)

Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Ioan GRĂMADĂ

Sunt atâtea lucruri de făcut

Sunt atâtea lucruri de făcut,
Nu mai este vreme de pierdut,
De lamentări, nimicuri fără rost -
Trebuie să fim mereu la post !

Sunt atâtea lucruri de făcut -
Le amâni și vezi că timpul a trecut;
Te zbați să mai recuperezi ceva,
Dar vezi că toate-ți cad în seama ta.

Dar mai întâi, ar trebui să vezi bine
Cu care lucru a începe se cuvine:
Să-l iei, să-l pregătești pe îndelete,
Să analizezi pe toate ale lui fețe.

Bătrânii au a lor zicală sfântă,
Pe care mereu o cuvântă:
Că toate lucrurile doar atunci ies bune,
Când încep cu post și rugăciune.

Dar dacă vei porni încrezător,
Lucrul tău îl vei face cu mult spor
Și vei pune suflet în tot ce ai creat,
Atunci vei face un lucru minunat !

Sunt atâtea lucruri de făcut -
Nu mai este vreme de pierdut !
Și, ca să fie lucru de folos,
Atunci fă-l trainic și frumos !

Prin labirintul vieții

Omule, nu te întrista
Că ai ajuns la bătrânețe !
Privește lungă viața ta
Ca pe un titlu de noblețe !

Viața ce-ai primit-o în dar
Cinstește-o ca pe o sărbătoare,
Că n-ai trăit-o în zadar
Și n-o trata ca pe-o povară !

Viața este o provocare,
Pe care demn să o primești !
Cu fiecare încercare,
Mai bun, mai tare simți că ești !

Viața nu-i un drum cu flori
Pe care mergi la nesfârșit,
Căci multe piedici și-ncercări
Le vei avea de biruit.

Viața este ca o stâncă,
Pe care o escaladezi
Ignorând prăpastia adâncă,
Ca echilibrul să nu-l pierzi.

Viața este ca o scară
Pe care urci spre infinit;
În vârful ei mulți observară
Și treptele de coborât.

Viața este ca o roată
Ce se învârte-n axul său;
Merită trăită toată,
Cum ți-a lăsat-o Dumnezeu.

Să lași ceva în urma ta !
Viața va avea un rost,

Cu fapte demne a-ncununa,
Că simplu trecător n-ai fost.

O viață lungă-n satisfacții
Să n-o privești ca pe-un declin,
Ci ca pe-o eră de creații,
Nu o povară și un chin !

Tu, omule, nu te-ntrista,
Că ai ajuns la bătrânețe !
Privește-ntreagă viața ta
Ca pe un titlu de noblețe.

Deci, omule, trist nu mai fi,
Că ai ajuns la bătrânețe !
Mai bine ai face a o privi
Ca pe a treia tinerețe !

Și-n fiecare dimineată,
Prin rugăciune a rosti
Mulțumind la Ceres Tatăl,
Că ți-a mai dăruit o zi.

Prețul păcii și al războiului

Cât de frumos e pe pământ !
Un lan de grâu purtat de vânt,
Cu oameni veseli stând sub soare -
E pace și e sărbătoare !...

Copilul își doarme somnul sfânt,
Că este pace pe pământ
Și toate florile din lume
Vin către tine să se-ncline;

Lubiți, sfoși, și el și ea
Își dăruiesc câte o stea
Și-ar vrea, din soare și din lună,
Să-și împletească o cunună;

Bătrâni sfătoși, cu părul nins,
Ce nostalgia i-a cuprins,
De-a tinereții ani frumoși,
Plini de iubire și duioși...

Decât război, nenorocire,
Pornit parcă-mpotriva firii,
Decât un șuierat de gloanțe,
Să dăm ale păcii vii speranțe !

Pământul e spre-a fi rodit,
Nu de obuze răscolit;
Decât familii înfometate,
Mai bine cu pâine binecuvântate.

Ce crudă soartă are acest pământ,
Căci, pe lângă roadă, este și mormânt:
Își dorm somn sub glie, din vremuri de război,
Cei ce și-au dat viața, ai noștri bravi eroi.

De când e viața pe pământ
Și omenirea o cunoaște,
Războaiele-au durat mai mult
Și doar un sfert de ani cu pace.

Cât de frumos e pe pământ !
Un lan de grâu, purtat de vânt,
Cu soare cald și veselie,
Închină Odă Bucuriei !

Iftene CIORICIU

Coloșenco Serghei

Sus pe crestele culturii
Pitorescului Bârlad,
Din a zelului temei
Sălășluind cu demnitate,
Prevalează strălucind
Titanul Coloșenco Serghei.

Profesor de mare clasă,
Filolog de meserie,
Mândru, demn și patriot,
Rebusist de când se știe,
Un vulcan de bucurie,
Un munte de omenie.

Temerar profesionist,
Zeul de la Sfera,
Remarcabil publicist
Ce-a luminat era,
Scoțând la lumină
Carte după carte,
Cultură pe pâine,
Pâine pe cultură
Generos împarte.

Limba dulce, românească,
Cu-al darului har,
A început să o iubească
De când era micuț ștregar.
Mare iubitor de carte,
Păstrând ritmul și măsura,
Și-a așezat viața-n trepte
Promovând literatura.

Domnul Coloșenco Serghei
Este unul dintre acei
Ce-au sfințit pământul
Pe unde au călcat.
A luminat orizontul
Dăruind speranță și căldură
Atâtor generații de copii
Pe care le-a iubit și educat.

E omul care este domn
Și domnul care este om.
Curat la suflet și modest,
Blajin, sincer, creștin,
De oameni mare iubitor
A spus prezent de când se știe
Nu a întârziat
Nici n-a lipsit nemotivat
La lecția supremă
De adevăr și omenie.

